

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Bc. Eliška Cihelková, DiS.

Distanční vzdělávání

Distance education

Praha 2025

Studijní program: Sociální pedagogika

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Kropáč Ph.D., LL.M.

Poděkování

Ráda bych poděkovala především vedoucímu mé diplomové práce panu Mgr. Jiřímu Kropáčovi, Ph.D., LL.M., za cenné rady a připomínky, které mi během jejího zpracování poskytl. Zejména mu děkuji za trpělivost a vstřícnost. Dále bych ráda vyjádřila vděčnost učitelům a žákům, kteří se podíleli na praktické části této práce a ochotně sdíleli své zkušenosti.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že nebyla předložena jako splnění studijní povinnosti v rámci jiného studia nebo předložena k obhajobě v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 29. dubna 2025

Eliška Cihelková

Abstrakt (česky)

Diplomová práce se věnuje tématu distančního vzdělávání na základní škole, přičemž klade důraz na zkušenosti učitelů během pandemie COVID-19 a následné změny ve vzdělávacím systému. Cílem práce je komplexně zhodnotit tento fenomén, analyzovat jeho přínosy i úskalí a poukázat na výzvy, kterým čelili pedagogové, žáci a rodiče. V teoretické části jsou popsány klíčové pojmy spojené s distančním vzděláváním, jeho historický vývoj, principy, srovnání s výukou prezenční a technologické možnosti, které ovlivňují kvalitu výuky na dálku. Zvláštní pozornost je věnována psychologickým aspektům a vlivu pandemie na vzdělávací nerovnosti. Praktická část je zaměřena na případovou studii Základní školy Nový Knín. Výzkumné šetření kombinuje dotazníkovou metodu s polostrukturovanými rozhovory, přičemž zkoumá konkrétní dopady distanční výuky na pedagogy a jejich profesní praxi a zkušenosti žáků. Výsledky poukazují na potřebu technické i metodické podpory učitelů a na význam spolupráce se zákonnými zástupci žáků. Závěrem práce je diskuse o budoucnosti distančního vzdělávání a doporučení pro zlepšení jeho kvality. Diplomová práce přináší přínosný vhled do aktuální problematiky a může sloužit jako podklad pro další profesní rozvoj pedagogických pracovníků i jako inspirační zdroj pro vedení školy.

Klíčová slova (česky)

distanční vzdělávání, základní škola, pandemie COVID-19, učitel, žák, online výuka, digitální technologie, psychika

Abstract (in English)

The focus of this thesis is distance learning at primary school, with the main focus being on the experiences of teachers during the COVID-19 pandemic and the changes in the education system that followed. The goal of this paper is to comprehensively review this phenomenon, analyze its strengths and weaknesses and to highlight the challenges that teachers, pupils and parents faced. The theoretical section describes the key terms associated with distance learning, its historical development, key principles, comparisons with in-person learning and the technological options that influence the quality of distance learning. A particular interest is placed upon the psychological aspects of lockdown learning and the pandemic's influence on the educational divide. The practical section focuses on the case study of Základní škola Nový Knín. This research study combines questionnaires with semi-structured interviews. The main research point being the concrete impact of distance learning on teachers and their professional experience, also the pupils. The findings show a need to support educators in terms of technology and methodology and the importance of cooperation with the pupils' legal guardians. The final section of this paper is a discussion about the future of distance learning and the recommendations to improve its quality. This thesis brings a contributive insight into the current issues being faced by distance learning and can be used as a basis for further professional development of educators and even as an inspirational source for school management.

Klíčová slova (anglicky)

distance learning, primary school, COVID-19 pandemic, teacher, student, online education, digital technology, psychology

Obsah

Úvod.....	1
1. Vzdělávání	3
1.1. Vymezení pojmů	3
1.2. Základní termíny	4
1.3 Historie	6
1.4 Principy.....	8
2. Srovnání distančního a prezenčního vzdělávání	10
2.1 Role učitele.....	10
2.2 Role žáka	11
2.3 Role zákonných zástupců	12
2.4 Didaktické prostředky	14
2.5 Materiální a prostorové prostředky	15
3. Klady a zápory.....	18
3.1 Klady	18
3.2 Zápory.....	18
4. Psychologické aspekty distančního vzdělávání.....	20
5. Technologie a budoucnost.....	21
5.1 Technologické inovace v distančním vzdělávání	21
5.2 Budoucnost distančního vzdělávání	21
6. Pandemie COVID-19 a vliv na vzdělání	23
6.1 Přejchod na distanční vzdělávání	23
6.2 Psychosociální dopady na žáky a učitele.....	24
6.3 Vzdělávací nerovnosti	24
6.4 Vliv na pedagogickou práci a profesní rozvoj.....	24
6.5 Vzdělávání po konci pandemie.....	25
6.6 Shrnutí České školní inspekce	25
7. Praktická část	30
7.1 Úvod do praktické části	30
7.1 Představení Základní a mateřské školy Nový Knín	31
7.2 Technické a materiální vybavení.....	31

7.3 Prostory školy	32
7.4 Personální zajištění	33
7.5 Výzkumné šetření	33
7.6 Cíle praktické části výzkumu	34
7.7 Kvalitativní výzkum	34
7.8 Realizace výzkumného šetření	35
7.8.1 Výsledky dotazníkového šetření.....	35
7.8.2 Analýza výpovědí respondentů z polostrukturovaných rozhovorů	47
7.8.3 Otevřené kódování.....	53
7.9 Závěr praktické části.....	55
8. Diskuse.....	58
8.1 Distanční výuka jako impuls k proměně školního vzdělávání	58
8.2 Zkušenosti a doporučení specifická pro Základní školu Nový Knín	59
8.3 Jak to vypadá ve škole dnes?	61
Závěr	63
Seznam grafů a tabulek	69
Přílohy.....	I
1. Příloha č. 1 Dotazník	I
2. Příloha č. 2 Otázky k polostrukturovanému rozhovoru.....	III

Úvod

Vzdělávání patří k základním pilířům každé společnosti. Formuje jednotlivce, ovlivňuje jejich uplatnění na trhu práce, přispívá k rozvoji občanských kompetencí a spoluvytváří kulturní i sociální kapitál národa. Po staletí se výuka odehrávala téměř výhradně v prezenční formě, v prostorách školních tříd, kde učitel a žák sdíleli nejen znalosti, ale i společný čas, zkušenost a vztah. Až do nedávné doby nebylo o smyslu takového modelu pochyb.

Avšak události posledních let, především pandemie nemoci COVID-19, zásadním způsobem proměnily vnímání tradičních forem výuky a přinesly zcela novou realitu, a to distanční vzdělávání. V krátkém čase se z okrajové alternativy stal hlavní způsob realizace výuky, přičemž školy, učitelé, žáci i jejich rodiny se ocitli v situaci, na kterou nebyl nikdo plně připraven. Tato náhlá transformace se stala nejen technickým, ale především pedagogickým a psychologickým testem celého vzdělávacího systému.

Distanční vzdělávání s sebou přineslo řadu výzev, ale i příležitostí. Ukázalo možnosti digitálních technologií a online platform, otevřelo cestu k větší individualizaci učení a umožnilo některým žákům lépe rozvrhnout čas či přizpůsobit tempo výuky svým potřebám. Zároveň však zvýraznilo dosud přehlížené problémy – nedostatečné technické zázemí mnohých rodin, ztrátu pravidelného kontaktu se spolužáky i učiteli, zhoršenou motivaci ke vzdělávání či prohloubení vzdělávacích nerovností.

Z pedagogického hlediska se ukázalo, že role učitele v online prostředí vyžaduje nové kompetence, zejména v oblasti digitální gramotnosti, tvorby interaktivních výukových materiálů a udržení pozornosti a motivace žáků na dálku. Ne každý pedagog měl možnost se na tuto změnu adekvátně připravit. Současně se otevřely otázky týkající se kvality výuky, formativního hodnocení, vztahové roviny učení a podpory duševního zdraví účastníků vzdělávacího procesu.

Téma distančního vzdělávání tedy nelze zjednodušit na otázku technického připojení a dostupnosti výukových programů. Jedná se o komplexní fenomén, který zasahuje do samotné podstaty pedagogiky, do dynamiky vztahu mezi učitelem a žákem, do rolí zákonných zástupců a v neposlední řadě i do způsobu, jakým společnost chápe účel vzdělávání jako takového. Přechod na distanční výuku odhalil také hlubší strukturální nerovnosti a limity současného školství, a zároveň podnítil diskuse o budoucím směřování vzdělávání.

Tato diplomová práce si klade za cíl komplexně zhodnotit fenomén distančního vzdělávání, zasadit jej do historického a teoretického kontextu, porovnat jej s tradiční prezenční výukou, analyzovat jeho přednosti i úskalí a reflektovat, jaké výzvy přinesla pandemie pro učitele, žáky, rodiče i celý vzdělávací systém. V neposlední řadě se pokusí nastínit možné směry dalšího vývoje, a to jak v oblasti technologií, tak z hlediska pedagogických a psychologických aspektů výuky na dálku.

Přestože distanční vzdělávání přineslo nové možnosti, je třeba si neustále uvědomovat, že vzdělávání není pouze předávání informací. Je to především proces, v němž hraje zásadní roli vztah, přítomnost a lidský kontakt. Ani ta nejmodernější technologie nedokáže zcela nahradit atmosféru společného učení, sdílení, podpory a bezprostřední interakce mezi učitelem a žákem. Právě zde je to nezastupitelné jádro pedagogického procesu, na které by ani v době digitalizace nemělo být zapomínáno.

1. Vzdělávání

Vzdělávání lze chápat jako celoživotní proces, kdy si vědomě i nevědomě jedinec vštěpuje znalosti, dovednosti nebo hodnoty. Jako spousta jiných aktivit může mít různé formy a je tedy realizováno několika různými způsoby. Nejběžnější a nejčastěji využívaná forma je prezenční, kdy jsou žáci nebo studenti osobně přítomni přímo na probíhající výuce. Lze se však vzdělávat také distančně, tedy tak, že je osobní přítomnost nahrazena jiným způsobem.

1.1. Vymezení pojmů

Učení neboli edukace, může být chápáno v užším i širším slova smyslu. V tom širším pojetí je o něm smýšleno jako o kombinaci výchovy a vzdělávání, proto je toto vysvětlení nepřesné, protože kromě procesu učení a vyučování zahrnuje také výchovu, která s ním jde ruku v ruce. V užším slova smyslu se jedná o celoživotní a záměrný proces, jehož výsledkem by měl být plný rozvoj osobnosti. Jeho cílem je připravit jedince na sociální role, se kterými se v životě setká, rozvíjet vědomosti, dovednost, návyky a další stránky osobnosti a v neposlední řadě podporovat všestranný rozhled v kulturním světě, kterým je obklopen. Proces edukace je primárně prováděn ve vzdělávacích institucích. Právě v nich se také rozhoduje, jakou formu bude vzdělávání mít.

Při distančním vzdělávání se tedy výuka realizuje především prostřednictvím multimediálních prostředků a počítá s vysokou mírou samostatnosti a samostudia na straně studujících.

V posledních letech se jedná o nový trend a je tedy velmi těžké určit jednu přesnou definici tohoto pojmu. Velmi obecně se dá definice shrnout podle Simonsona (2006)¹, jako forma institucionálního vzdělávání, kde jsou studenti, vyučující i studijní materiály propojeny skrze interaktivní telekomunikační systémy.

1 Simonson, M. et al. *Teaching and learning at a distance: foundations of distance education*. Upper Saddle River: Pearson/Merrill Prentice Hall, 2006, 360 s. ISBN: 0-13-119630-8.

Pokud se jedná o distanční vzdělávání, kde je zaměření přímo na učení a vyučování, Zlámalová (2008)² ho definuje takto: „Distanční vzdělávání je multimediální forma řízeného samostatného studia, které je koordinováno vzdělávací institucí a v němž jsou vyučující, resp. konzultanti (tutoři) v průběhu vzdělávání trvale nebo převážně fyzicky odděleni od vzdělávaných. Multimediálnost zde znamená využití všech dostupných a účelných didaktických prvků a technických prostředků, kterými lze prezentovat učivo, komunikovat se studujícími, provádět průběžné hodnocení studijních pokroků a případně také hodnotit závěrečné výsledky studia. Aktuální a efektivní technologickou podporou distančního studia je metoda e-learning.“

Pojem e-learning je v dnešní době chápán spíše jako samostatné studium a v základním školství se příliš nevyskytuje.

Velmi často užívaná zkratka je DiV. Významově se jedná samozřejmě o distanční vzdělávání, často je ale zaměnitelná se vzděláváním dálkovým. Mylně se mnoho lidí domnívá, že se jedná o synonyma. Dálkové studium je také založeno na samostudiu, avšak s pomocí odborných konzultací přímo v budově vzdělávací instituce. Distanční vzdělávání je plně nahrazeno online komunikací.

1.2. Základní termíny

Pro samotné distanční vzdělávání velmi důležité používat správnou terminologii, aby se předcházelo nedorozumění jak na straně učitele, tak na straně žáků. Pokud dojde ke vzájemnému nepochopení, je velmi těžké chyby napravovat, protože se všichni účastníci výchovně vzdělávacího procesu setkávají pouze virtuálně. Problémy, ať už technické, metodické nebo jakéhokoliv jiného rázu je složitější řešit, protože se jednotliví účastníci nemají možnost osobně setkat. Zounek (2009)³ dodává: „Distanční vzdělávání se tedy nezaměřuje pouze na vlastní proces učení a jeho aktéry, ale zahrnuje taky komplexní problematiku zajištění celého průběhu vzdělávání, včetně činnosti vzdělávací instituce, která

2 Zlámalová, H. *Úvod do distančního vzdělávání*. Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 2000. 79 s. ISBN: 80-86302-10-5.

3 Zounek, J. *E-learning – jedna z podob učení v moderní společnosti*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 161 s. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. ISBN 978-80-210-5123-2.

tuto formu vzdělání nabízí. Prostředky ICT jsou široké míře používány ve vzdělávacím procesu, ale jsou využívány rovněž v potřebné administrativě, evidenci a podpoře studentů.“

- Tutor

Tutor, někdy také používaný výraz mentor, je osoba, jejíž prací je řízení studujících. Nejedná se však o učitele, ale jakéhosi průvodce. Pomáhá studentům v průběhu studia, vede semináře a komunikuje se vzdělávací institucí, kterou je najatý, co by bylo potřeba změnit, zlepšit nebo na co je potřeba se zaměřit přímo v daném studijním oboru. V prostředí českých škol se většinou jedná o starší studenty nebo mladé učitelé. Mívá na starosti skupinu o zhruba dvaceti členech. Tato funkce je známá již se starověkého Říma, kde se tutoři starali jako poručníci o děti. Jan Ámos Komenský uvádí, že je pro studenty nejlepší osobní rada a pomoc, ale také se jedná o přínos pro starší studenty, kteří si tímto způsobem upevňují a prohlubují své vzdělání. Mohou z nich pak být lepší učitelé a nasbírat takto své prvotní zkušenosti s učením v praxi. Pro distanční vzdělávání na základních školách se tutor spíše věnuje řešení problémů s online výukou, tvorbu materiálů a personální pomoc při samotné realizaci výuky. Tutoriál je pojem, který volně navazuje, a znamená návod nebo doporučení, jak řešit daný úkol.

- e Learning

Jak již z anglického termínu vyplývá, jedná se o výuku především prostřednictvím internetu. Je to nejmodernější způsob výuky. Slovo e Learning se dá přeložit jako „elektronické vyučování“ nebo „elektronické učení“. Internet je páteří spoj, díky němuž lze takovou výuku realizovat. Prostřednictvím sítě se sdílí materiály, probíhají online výukové bloky nebo studenti odevzdávají samostatnou práci. Při online výuce je ale důležité, aby měli všichni účastníci odpovídající materiální vybavení a musí být ve stejný čas na stejném místě, tedy určité online platformě.

- Konzultace

Konzultace je jak zpětná vazba ze strany studujícího, tak také forma kontroly ze strany vyučujícího. Ať už je distanční výuka realizována online nebo off-line, vždy je potřeba ze strany vyučujícího, aby měl přehled o míře zapojení jednotlivých žáků

do vyučovacího procesu, úroveň plnění zadaných úkolů, aktivitu při online hodinách nebo být jen nápomocný při řešení potíží. Studenti nebo žáci zase potřebují kontakt s učitelem jako morální i vzdělávací autoritu, přesné zadávání úkolů s dostatečným časem pro zpracování a kontrolu nad plněním studijních povinností. Cílem je, aby nikdo nezůstal mimo a všichni pracovali úměrně svým možnostem, tempu a schopnostem. Je také dobré, zaměřit se na komunikaci. Měla by být srozumitelná, udělovat jednoznačná zadání a přesné pokyny.

Je mnoho dalších termínů, které mohou doplnit, nebo více vysvětlit fenomén distančního vzdělávání. V případě zaměření na distanční vzdělávání na základních školách je však terminologie a metody užívané například pro e-learning ve firemním prostředí nebo pro zájmové vzdělávání ve volném čase, spíše nesrozumitelná. Také se nedá zobecnit právě na vyučování v základní škole, protože tam je snaha vyučování co nejlépe přizpůsobit běžné prezenční výuce.

1.3 Historie

Samotné vzdělávání je proces, který je jako obohacování a rozvíjení jedince starý několik tisíciletí. Již v antickém světě probíhá cílená výuka a poznatky a znalosti z té doby silně ovlivnily západní myšlení a uvažování. Vzhledem k velkým vzdálenostem a minimu technických prostředků se již v této době přistupovalo k distanční formě vzdělávání. Studenti posílali své práce poštou případně vzdělávání probíhalo formou dopisování si s učiteli. Ve středověku, které je co do vzdělanosti a kulturního rozvoje označováno jako doba temna, se i snahy o vzdělání často míjely účinkem. Tím spíše studovat na dálku bylo pro tehdejší studenty více než nepředstavitelné. Často jedinými vzdělávacími institucemi byly v té době kláštery. V období renesance a snahám vrátit se v dobách největší slávy antického světa se i zájem o vzdělávání zvýšil, často to byla ale výsada pouze šlechty či bohatých občanů. V této době začaly vznikat také první univerzity. Větší důraz na vzdělávání se dá obecně označit zhruba období mezi 18. a 19. stoletím, kdy docházelo k technologickému rozvoji. V habsburské monarchii již pomohlo nastolení povinné školní docházky Marií Terezií, přesto se na větší revoluci ve školství muselo ještě několik desetiletí počkat. Její syn Josef II. sice reformu ve školství udělal, bohužel se často stávaly školy místem pouze pro vybrané a byl cítit vliv církve. Jak uvádí Veselá (1992, str. 8): „*Toto školství bylo zcela zanedbáno, protože stálo mimo zájem jezuitů. Jen u piaristických kolejí byly zřizovány trojtřídní obecné školy, v nichž byly i děti chudších rodičů vyučovány triviu a katechismu.*“

Taková situace přetrvávala až do 19. století, kdy byly zřizovány obecné školy pro všechny děti bez ohledu na jejich sociální původ. Po vzniku Československa došlo k další reformě a rozvoji školství. Vznikly nové typy škol, jako jsou střední školy a technické školy. Do školství ale proudilo mnohem méně peněz, kvůli probíhajícím válkám. V meziválečném období také probíhalo distanční vzdělávání formou tzv. korespondenčních kurzů. Často je nabízely různé univerzity a obchodní školy, kde výuka probíhala korespondencí mezi studenty a vyučujícími a psaním různých prací. Za komunistického režimu po roce 1948 bylo školství vysoce centralizované a ideologické. Soukromé školy a církevní instituce byly zrušeny. Vzdělávací obsah byl ovlivněn marxismem-leninismem a politickou propagandou, což se udrželo až do roku 1989. Zde často probíhalo doplňující vzdělávání, tzv. večerní školy, kde si většinou dospělí lidé dodělávali vzdělání, které potřebovali k výkonu svého zaměstnání. Ze článku Českého statistického úřadu vyplývá, že „*usnesením vlády z 11.11.1952 bylo zřízeno na vysokých školách, na některých fakultách večerní studium pro pracující (přijímáni byli uchazeči na základě složení zkoušky dle zvláštních předpisů a účast na tomto studiu byla povinná) a dálkové studium, kde učební osnovy byly obrátově shodné s učebními plány i osnovami řádného studia. Student dálkového studia navštěvoval vysokou školu čtvrtletně, kdy se nahlásil na konzultaci. Na přednášky mohl docházet současně se studenty řádného či večerního studia. Speciální dálkové studium bylo pro pedagogy, tj. pro učitele pro 2.stupeň základních škol bylo 3leté a pro učitele na středních školách bylo včetně odborné přípravy 5leté. Dálkové studium práva si vyžadovalo navíc složení těchto zkoušek: Politické ekonomie, Dějiny státu a práva Československé socialistické republiky, Stát a právo Svazu Sovětských socialistických republik a Marxismu-leninismu.*“⁴ Po pádu komunismu prošlo české školství dalšími změnami a reformami. Především díky rozvoji technologií, vzniku internetové sítě a zdokonalení počítačů mohly začít vznikat různé vzdělávací platformy na webu. V současné době je distanční vzdělávání pevnou součástí vzdělávacího systému jak u nás, tak ve světě. Jedná se v první řadě o různé kurzy, ale také celkové studium, případně jejich kombinaci. V případě povinnosti využívat distanční vzdělání jako hlavní formu výuky, jako tomu bylo roku 2020 při koronavirové pandemii, se ukázaly nedostatky v připravenosti žáků i učitelů na tento typ výuky a překonání těchto nedokonalostí byla pro všechny zúčastněné výzva.

⁴ Český statistický úřad. *Vysoké školství po únoru 1948* [online]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/docs/107508/bf2c2b5d-4286-7454-7de2-416be64fdcad/w-3314a4.pdf>

1.4 Principy

Jako každá oblast vzdělávání funguje na určitých principech, které se mění tak, jak se mění povaha vyučování. Nejvíce propastné rozdíly budou samozřejmě mezi prezenční a distanční výukou, protože už z podstaty jejich fungování nemohou být totožné. Níže jsou popsány hlavní a nejdůležitější principy distančního vzdělávání. Jelikož musí být výsledky studia na stejné úrovni, jako v případě prezenční výuky, je potřeba dbát na dodržování určitého rámce, který toto pomůže zajistit.

- Samostatnost studia

Distanční vzdělávání je nejvíce používáno na vysokých školách, kde se již počítá s tím, že jsou studenti zralé osobnosti a schopni samostudia. Pokud se jedná o základní školství, je řeč o žácích mezi šesti až patnácti lety, tudíž se jedná o mladší a starší školní věk. Díky poznatkům z vývojové psychologie je známo, že pro dítě je nejpřirozenější způsob učení hra, kterou ale ve škole bohužel nahrazuje často frontální výuka, při které často není možné učení hrou realizovat. Při distančním vzdělávání je na žáky kladena vysoká míra samostatnosti a samostudia. Je proto důležité, vybírat učivo a metody učení tak, aby i mladší žáci byli schopni se látku naučit a případně s pomocí rodičů vypracovávat zadané úkoly.

- Flexibilita

Flexibilita neboli pružnost, by měla být samozřejmostí i při prezenční výuce, reagovat na podněty, události, momentální rozpoložení žáků nebo jejich schopností. Při distančním vzdělávání je určitá míra flexibility vždy na místě jak v souvislosti s technikou, která může selhat, tak s dalšími již výše popsanými skutečnostmi.

- Podpora studujících

Pokud se tento bod vztáhne opět k vysokoškolskému studiu, jedná se o motivaci studujících a poskytování tzv. studijních opor ze strany školy. Je i povinností školy studijní materiály zajistit, jelikož tím kompenzuje prezenční formu vzdělávání, kde je studentům problematika probírané látky vysvětlována osobně. V případě základních škol to znamená především materiální podpora v podobě pracovních listů, zjednodušené látky a konzultací přes multimediální zařízení.

- Multimediálnost

Tento bod plynule navazuje na předchozí a jeho smyslem je pomocí multimediálních zařízení docílit toho, aby bylo učivo vnímáno co nejvíce smysly najednou a mělo vyšší efektivitu podobně, jako je tomu při výuce v prostředí školy. Je na úvaze konkrétní školy, jakou formu multimediální komunikace mezi vyučujícími a žáky zvolí. Je mnoho programů a možností zařízení, které distanční výuku umožňují.

2. Srovnání distančního a prezenčního vzdělávání

Dva nejrozdílnější způsoby vzdělávání, se kterými se běžný žák může nejčastěji setkat. Podle pedagogického slovníku „vyučování v běžném významu označuje to, co se každodenně odehrává ve školních třídách v průběhu vyučovací hodiny“ a také, že „v didaktických teoriích znamená druh lidské činnosti spočívající v interakci učitele a žáků, jejímž základem je záměrné působení na žáky tak, aby u nich docházelo k učení“⁵ (Průcha a kol. 2003). Podle Černého a kol. „prezenční forma výuky vyžaduje fyzicky přítomného jak vyučujícího, tak vyučovaného. Může se jednat o denní výuku, ale také o večerní či víkendovou. Distanční forma nevyžaduje fyzicky přítomného vyučujícího a vyučovaného na jednom místě, výuka probíhá přenosem informací pomocí vybraných médií. Nejčastější podporou je pak e learning nebo web-based learning“⁶.

V následujícím textu budou srovnány nejvýraznější rozdíly mezi těmito dvěma způsoby vzdělávání.

2.1 Role učitele

Učitel zastupuje nejvýznamnější roli ve výchovně vzdělávacím procesu. Podílí se na vytváření edukačního prostředí, ve kterém je působeno na žáky a koordinuje jejich činnosti. Také je jeho úlohou všechny složky výuky organizovat, plánovat a hodnotit. Od nepaměti byl učitel významnou osobností, velmi vážený občas dané obce a bylo k němu vzhlíženo nejen jako k autoritě, která se podílí na vzdělávání dětí. Prestiž učitelského povolání sice v poslední době klesla, avšak stále zaujímá ve společnosti důležitou a prozatím nenahraditelnou roli. Jeho specifikem je kromě znalostí a dovedností, potřebných pro učení také pedagogické myšlení. Průcha (1997) uvádí, že „pedagogické myšlení učitele lze charakterizovat jako komplex profesních idejí, postojů, očekávání, přání a předsudků, které vytvářejí kognitivní základnu pro učitelovo jednání, pro vnímání a realizaci edukačních procesů. Součástí tohoto komplexu je učitelovo pojetí výuky, týkající se toho, jak učitel chápe kurikulum, podle něhož vyučuje, stanovené cíle výuky, obsah učiva, kritéria evoluce žáků.“⁷

5 Průcha, J., Walterová, E. a Mareš, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

6 Černý, D. *Distanční vzdělávání pro učitele*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-936-1.

7 Průcha, Jan. *Moderní pedagogika*. Vyd.1 Praha: Portál, 1997. 495 s. ISBN 80-7178 –170 –3.

Pro distanční vzdělávání je podstatné, aby učitel ze své role nevystupoval, ba naopak k ní ještě přidal další dovednosti, které vzdělávání na dálku obnáší. Je potřeba řešit jiné situace, než které nastávají při běžné interakci žáků ve třídě. Vzhledem k častému průběhu distančního vzdělávání v online rovině, je potřeba často řešit technické potíže, webové kamery, mikrofony, internetové připojení. Hodinu vede učitel a další účastníci vzdělávacího procesu jsou žáci, takže veškeré potíže si řeší sami. Učitel je také nucen přizpůsobovat učivo právě distanční formě vzdělávání. Je omezená volba metod, klasický model, kdy žáci sedí v lavicích a učitel je před tabulí nemůže fungovat, takže je potřeba hledat jiná řešení.

Pro mnoho učitelů je ale přechod do online prostoru výzvou, občas i strašákem. Je totiž velmi náročné pro staršího člověka měnit své zažité způsoby. Často mnoho z nich není s výpočetní technikou příliš srozuměno a vše se musí učit za pochodu.

2.2 Role žáka

V pedagogickém slovníku je žák definován takto: „*Žák je označení pro člověka v roli vyučovaného subjektu, bez ohledu na věk. Žákem může být dítě, adolescent, dospělý.*“ (Průcha a kol. 2003) Hlavní činností žáka je učení. Je spolu s učitelem aktivním subjektem vyučování. Podílí se na něm a interaguje s ostatními žáky i pedagogem. Není cílem přijímat pasivně informace a poznatky od učitele, je potřeba, aby proces učení měl takový význam, že se žák potřebné znalosti a dovednosti naučí tak, že si je osvojí. Každý žák je samostatně uvažující bytost a jako každý člověk je jedinečný. Úlohou pedagoga je ke každému žákovi přistupovat a přizpůsobovat své pedagogické působení podle daného konkrétního jedince. Je nutné, aby učitel své žáky znal. Věděl, kde mají své limity, hranice a znal jejich předpoklady.

V distančním modelu vzdělávání je na žáky kladen velký důraz. Jedná se o formu takového studia, kde je nutné aktivní podílení se na procesu vyučování a jsou na žáky kladeny mnohem větší nároky na samostatnost. Zde je velmi důležitý aspekt, v jakém stupni školského systému je distanční vzdělávání uskutečňováno. Na prvním stupni základních škol jsou žáci příliš malí na to, aby samostatně plnili úkoly, které učitel zadá, je potřeba dopomoc rodičů, a i zpětná kontrola a reflexe odvedené práce. Motivace, hodnocení i samotné množství zvládnutého učiva se také odvíjí v závislosti na věku žáků.

U starších žáků na druhém stupni případně na středních školách je už vyžadována větší míra samostatnosti. Žáci jsou schopni samostatně uvažovat, zadaný úkol vypracovat a také provést sebereflexi svého snažení.

Na vysokých školách se již s distančním vzděláváním počítá běžně. Většina z nich nabízí obory, které lze studovat v distanční formě, takže jsou na to připraveni jak vyučující, tak studenti. Je na každém, jak ke studiu přistupuje a je velmi žádané, aby byl student cílevědomý a pracovitý.

2.3 Role zákonných zástupců

Zákonní zástupci žáků, nejčastěji rodiče, a jejich role ve výchovně vzdělávacím procesu je stěžejní pilíř, na kterém je spolu s prací učitele a samotným učením postaven školní úspěch dítěte a celkově dobrý start žáka do života. Podle Rabušicové (1996) se snižuje závislost na rodičích a zvyšuje potřeba se osamostatnit s přibývajícím věkem dítěte.

Jedním z hlavních způsobů, jak se rodiče podílejí na vzdělání svých dětí, je podpora domácího učení. To zahrnuje nejenom motivaci k učení, ale i poskytování prostředí a zdrojů pro učení doma. Rodiče mohou vytvářet prostředí, které podněcuje zvědavost a zájem o nové vědomosti. Podpora rodičů je klíčová při úspěšném zvládnutí domácích úkolů, ať už jde o pravidelnou kontrolu úkolů, pomáhání s jejich plněním nebo prosté poskytování povzbuzení a podpory.

Dalším důležitým prvkem je aktivní zájem rodičů o vzdělání svých dětí. To znamená účast na školních akcích, rodičovských schůzkách a zapojení se do života školy. Rodiče, kteří ukazují zájem o školní dění, motivují své děti k aktivní účasti ve škole a vnímají vzdělání jako důležitou hodnotu.

Neméně důležitá je také komunikace mezi rodiči a pedagogy. Otevřená a pravidelná komunikace umožňuje rodičům lépe porozumět potřebám a pokrokům svých dětí ve škole. Spolupráce rodičů se školou by měla být založena na vzájemné důvěře a respektu. Vhodná komunikace umožňuje rodičům sdělit své obavy a očekávání ohledně vzdělávání svých dětí a umožňuje pedagogům lépe porozumět potřebám a individuálním rozdílům žáků.

V neposlední řadě je spolupráce rodičů se školou klíčová při podpoře sociálního a emocionálního rozvoje dětí. Rodiče mohou aktivně podporovat rozvoj sociálních dovedností

svých dětí tím, že je povzbuzují k zapojení do školních aktivit a podporují jejich komunikaci s vrstevníky.

Celkově lze tedy říct, že spolupráce rodičů se školou má mnoho funkcí a přínosů pro vzdělání dětí. Rodiče jsou nedocenitelnými partnery ve vzdělávacím procesu a jejich aktivní zapojení a podpora může mít dlouhodobě pozitivní vliv na životní dráhu a úspěch jejich dětí.

Ze zprávy České školní inspekce (2017) vyplývá, že vztah a způsoby komunikace mezi rodiči a školou se v průběhu času mění. Rodiče nahlíží na základní vzdělávání svých dětí jako na nutnou podmínku pro jejich přijetí ke vzdělávání vyššího stupně. Vnímají, že se základní školy více profilují, než tomu bylo před zavedením školních osnov. Více než třetina dotazovaných škol v posledních dvou letech zaznamenala větší poptávku aktivnějších rodičů po konkrétních informacích, případně i snahu pozitivně ovlivnit některé procesy ve školách (Česká školní inspekce, 2017).⁸

Od toho se odvíjí i způsob komunikace rodičů se školou a vlastně i různé typy rodičů podle toho, jak na vzdělávání svých dětí nahlíží.

Při vzdělávání distanční formou je podpora rodiče klíčová. Jednak je jejich úkolem zajistit podmínky pro učení tak, aby bylo zajištěno klidné a osvětlené místo, kde se může žák nerušeně vzdělávat. Důležité je také eliminovat rušivé prvky. Také by měl být rodič schopen pomoci dítěti s organizací jeho času. Děti samy o sobě by raději daly přednost hře než povinností, a proto je důležité vytvářet nějaký časový rámec jednotlivých aktivit, které je dobré vhodně střídat. Na to navazuje schopnost motivace a sebeorganizace. Ve výuce se často nachází aktivity a témata, která nejsou příliš zajímavá a lákavá, proto je dobré učit děti dodržovat disciplínu. Samozřejmě z toho vyplývá asi nejdůležitější kompetence rodiče při distančním vzdělávání, a to pomáhat s učením a úkoly. Vysvětlovat nedostatečně pochopenou látku, pomáhat při řešení problémů.

Zde může nastat potíže, že někteří rodiče již učivo nejsou schopni zvládat a nemohou tedy dětem s dovysvětlením pomoci. Tam nastupuje další možná pomoc, a tou je učitel. Rodič s učitelem komunikuje nejen v oblasti sledování pokroků a slabých stránek svého dítěte, ale i právě s potřebou dopomoci k nepochopené látce. Z dalších možných důležitých funkcí

⁸ Česká školní inspekce. (2017). *Komunikace mezi školou a veřejností ve vztahu k základnímu vzdělávání* [online]. Česká školní inspekce. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Tematick%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/03-F_TZ-Komunikace-mezi-skolou-a-verejnosti-v-ZV-18-5-FINAL_kor.pdf?utm_source=chatgpt.com

rodiče k distančnímu vzdělávání by se hodilo na závěr uvést snad nejvíce potřebnou kompetenci, která je aplikovatelná nejen na vzdělávání, ale je důležitá pro celkový rozvoj jedince a tím je podpora sociálního a emocionálního rozvoje.

Zormanová k distanční výuce v době koronavirové pandemie uvádí: „Většina rodičů řešila v období distanční výuky alespoň někdy problém s nízkou koncentrací dítěte při online výuce (74 %) a s nedostatečnou motivací dítěte v průběhu výuky (71 %). Významná část rodičů měla problémy s tím, že museli vysvětlovat dítěti učivo, které bylo i pro ně náročné (67 %). Více než polovina rodičů řešila také potíže s internetovým připojením (60 %) a s nechutí dětí účastnit se online výuky (58 %).“⁹

2.4 Didaktické prostředky

Maňák (2003) definuje didaktické prostředky jako „vše, co vede ke splnění výchovně vzdělávacích cílů. Rozlišují se prostředky nemateriální (např. znalosti, metody apod.), a prostředky materiální, které se vztahují na konkrétní předměty a jevy.“¹⁰ Pokud je řeč o didaktických prostředcích, využívaných v distančním vzdělávání, je možné toto téma rozdělit do dvou podkapitol. Jedna se týká prostředků, které jsou možné zajistit ze strany studenta a druhá, která se týká učitele, potažmo školy.

V současné době je již rozdíl mezi prostředky, které se využívají při prezenční i distanční formě příliš neliší a díky technologickému pokroku je možné je téměř bez omezí různě kombinovat.

Maňák (2003) dále uvádí, že „didaktické prostředky jsou všechny materiální předměty, které zefektivňují, ovlivňují a zajišťují průběh výchovně vzdělávacího procesu.“¹¹

Také uvádí, že všechny didaktické prostředky na sebe vzájemně působí. Na první místo řadí obsah výuky a strukturu, kterou učivo má. V tomto případě je jedno zda je vyučovací metoda distanční nebo prezenční, protože obsahová stránka učiva zůstává zachována. Na druhém místě je žák a jeho učení, případně proces osvojování učiva mezi žáky.

⁹ Zormanová, Lucie. Distanční výuka pohledem učitelů, rodičů a žáků [online]. 4. 11. 2021. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/22968/DISTANCNI-VYUKA-POHLEDEM-UCI-TELU-RODICU-A-ZAKU.html>

¹⁰ Maňák, J. Nárys didaktiky. Brno: MU, 2003. s. 49 – 50.

¹¹ Maňák, J. Nárys didaktiky. Brno: MU, 2003. s. 50.

Hned za ním následuje učitel, jakožto zprostředkovatel učiva a vlastně důležitý článek v celém výchovně vzdělávacím procesu.

Poslední bod náleží didaktickým pomůckám. Jedná se především o učební pomůcky a také vybavení, které umožňuje zefektivnit celý proces. Obecně by se tyto pomůcky daly shrnout do několika kategorií:

1. Vizualní pomůcky jsou všechny pomůcky, které slouží k vizualizaci učiva. V běžné výuce se jedná o různé obrázky, grafy, plakát a prezentace.
2. Audiovizuální materiály jako různá videa, animace a multimediální tvorba.
3. Písemné materiály, běžně učebnice a pracovní sešity, pracovní listy, různé články a knihy. Pomáhají také k rozvoji porozumění čtenému textu.
4. Interaktivní technologie jsou v současné době velmi rychle se rozvíjející obor, ve školách fungují v podobě interaktivních tabulí, dotykových tabletů, robotů či obecně počítačů.
5. Ostatní pomůcky, které se nevyužívají tak často a nelze je přesně zařadit do nějakých kategorií jsou například různé manipulativní materiály, jako modely, stavebnice a hmatové pomůcky a také různé experimenty a praktické příklady z běžné praxe, které pomáhají lépe aplikovat poznatky získané ve škole do každodenního života.

Vše výše zmíněné je samozřejmě možné použít ve všech formách vzdělávání a je jen na učiteli a žácích, k jaké formě pomůcek a didaktických materiálů se přikloní.

2.5 Materiální a prostorové prostředky

Jelikož pomůcky úzce souvisí i s materiálním vybavením a celkovými finančními nároky na vzdělávání, je na místě uvést tyto předpoklady.

Pokud rodič vybavuje dítě do první třídy, musí počítat s vyššími náklady. Podle časopisu Marianne¹² stála výbava pro prvňáčka v roce 2023 téměř 5 000 Kč. Započítán je batoh do školy, penál a jeho vybavení, pomůcky na výtvarnou výchovu, přezůvky, převlečení na tělesnou výchovu a svačinový box s lahví. Tyto náklady jsou většinou jednorázové, avšak

¹² **Rybářová, A.** Školní potřeby pro prvňáčka: Kolik stojí? A na co nezapomenout? [online]. Praha: Marianne.cz, 22. 8. 2023. Dostupné z: <https://www.marianne.cz/rodina-deti/skolni-potreby-pro-prvnacka-kolik-stoji-na-co-nezapomenout>

je nutné počítat každý měsíc s částkou na oběd a družinou, což může dohromady činit okolo 1000 Kč. Pokud hovoříme o distanční metodě vzdělávání, odpadá část nákladů, protože dítě nepotřebuje věci dvakrát, tzn. jedny bačkory ve škole a jedny doma, ale stačí mu jen ty domácí. Odpadne také částka za obědy a družinu, otázka v tomto případě zní, zda je rodič schopen zajistit dítěti adekvátní náhradu pestré stravy, jakou by měl ve školní jídelně. Další výdaj, který se distanční formou vzdělávání ruší, je na dojíždění. Mnoho učebních materiálů je také interaktivních, což je úspora zejména pro studenty středních a vysokých škol, kteří si učebnice kupují své.

Co se týká vybavení na distanční výuku, často je vyžadován například počítač. Dále je potřeba počítat s dalšími výdaji na licence, které některé programy vyžadují. Pokud je řeč o soukromém sektoru vzdělávání a různých kurzech, tyto jsou zpoplatněny. K práci na počítači je potřeba přičíst ještě náklady na internetové připojení, bez kterého se bohužel výuka neobejde.

Jako další je samozřejmě nárok na určité prostorové vybavení. Jedná se o důležitý prvek, který má velký vliv na celé studium. Výhodou je, že k distančnímu vzdělávání opravdu postačí jen nejnutnější elektronické vybavení a pokud jsou splněny podmínky na internetové připojení, je možné se distanční výuky účastnit téměř odkudkoliv. Což se odlišuje od původní, např. korespondenční formy distanční výuky, kdy byl student odkázán na místa, která jsou vybavena poštovní schránkou.

Černý (2015) k tomuto dodává: „Podobně je to i dnes, kdy se distanční výuka odehrává za využití počítačů, mobilních zařízení, internetu a různých aplikací a nástrojů. Student nemusí navštěvovat určitou instituci v určitou hodinu, ale může kurz studovat odkudkoliv, kde se k materiálům dostane. Často se tedy jedná o domácí PC, notebook či mobilní zařízení s internetovým připojením, často jsou využívány počítače v knihovnách. Mnozí studenti dávají přednost studiu na netypických místech a využívají přenosných zařízení, aby mohli studovat v kavárnách, v parku apod. O studijní materiály nemusí účastník kurzu přijít ani na cestách, pokud má s sebou potřebné zařízení a pokrytí internetem, které je v dnešní době již na mnoha místech nebo jej mají studující ve svých zařízeních.“¹³

¹³ Černý, D. *Distanční vzdělávání pro učitele*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-936-1.

Tento model výuky je aplikovatelný spíše na starší studenty, tzn. středních a vysokých škol a také, pokud jsou příznivé ostatní podmínky. Za koronavirové pandemie a zákazu shlukování lidí byly také veškeré veřejné prostory uzavřeny, takže se veškerá výuka musela odehrávat v domácím prostředí. I na takové místo se samozřejmě vztahují určité prostorové nároky. Velkým kladem je bezesporu zjednodušení přepravy a učení osobám s nějakým handicapem. Na druhou stranu jim ale omezený kontakt s vrstevníky a celkové snížení četnosti sociálního kontaktu opět prohlubuje sociální propast se zdravým okolím. Jako klad pro všechny studenty se bezesporu jeví domácí prostředí a možnost uzpůsobit si ho tak, aby pro ně byl prostor co nejvíce podnětný a dobře se jim pracovalo. Černý (2015) říká, že *„výhodou je též fakt, že může mít po ruce důležité věci, které využívá při učení, a tyto věci jsou mu velmi nápomocné (vlastní stůl, osvětlení, slovníky, psací potřeby, složky atp.).“* Na druhou stranu je to bohužel zase riziko, které může studenta různě rozptylovat a dojde tak k poklesu soustředění. Potom také záleží na vyučujícím, jak svůj kurz nebo hodinu pojme, aby studenta dostatečně motivoval a zaujmul tak, aby si rušivých podnětů neměl vlastně čas všimnout.

3. Klady a zápory

Distanční vzdělávání má mnoho výhod, ale zároveň přináší určité nevýhody, které mohou ovlivnit kvalitu výuky i samotný proces učení.

3.1 Klady

Jedním z hlavních pozitivních aspektů je časová flexibilita. Studenti si mohou rozvrhnout studium podle svých vlastních potřeb a možností, což je velkou výhodou zejména pro pracující, rodiče s malými dětmi nebo osoby, které potřebují skloubit studium s dalšími povinnostmi. Tento způsob vzdělávání také výrazně šetří čas i finanční náklady, protože odpadá nutnost dojíždění do školy, placení za ubytování nebo stravování mimo domov.

Další významnou výhodou je možnost využití moderních technologií. Online vzdělávání často nabízí širokou škálu interaktivních výukových materiálů, jako jsou videa, simulace, virtuální laboratoře nebo různé aplikace podporující efektivní učení. Studenti si mohou navíc osvojit látku vlastním tempem, vracet se k obtížnějším pasážím nebo využívat doplňkové zdroje, které jim pomohou s pochopením probírané problematiky.

3.2 Zápory

Na druhou stranu však distanční vzdělávání přináší i určité nevýhody. Jednou z nich je absence osobního kontaktu mezi studenty a učiteli. Chybějící přímá interakce může vést k pocitu izolace a oslabovat motivaci ke studiu. Někteří studenti také mohou mít potíže s udržením disciplíny a soustředění, protože samostatné učení vyžaduje vysokou míru odpovědnosti a plánování. Dalším problémem mohou být technické překážky. Ne každý má k dispozici stabilní internetové připojení nebo dostatečně výkonné zařízení, což může komplikovat přístup k výukovým materiálům a účast na online hodinách.

Jedním z největších problémů je však zpětná vazba. Oddělenost učitele a studenta může způsobovat nejistotu, zda student postupuje správně a zda látku skutečně dobře chápe, neboť mu chybí rychlá reakce ze strany učitele. To lze částečně řešit prostřednictvím různých sebe evaluačních testů a průběžných otázek, které pomáhají ověřit, zda student dané učivo správně pochopil. Aplikace, ve které jsou otázky tvořeny, mu pak může poskytnout zpětnou vazbu například formou bodového hodnocení nebo zobrazením správnosti odpovědí. Tento

přístup však neřeší situace, kdy studentovi během učení vyvstávají různé otázky, na které potřebuje okamžitou odpověď, ale nemá možnost se ihned obrátit na učitele. Tento problém lze částečně eliminovat například diskusními fóry, chaty nebo konzultačními hodinami, přesto však distanční výuka v tomto ohledu stále zaostává za tradiční prezenční formou vzdělávání.

Celkově lze říci, že distanční vzdělávání nabízí mnoho příležitostí a může být efektivním způsobem získávání znalostí, zejména pokud je dobře strukturované a doplněné o dostatečnou podporu studentů. Přesto je nutné si uvědomit, že vyžaduje vyšší míru samostatnosti, motivace a disciplíny, stejně jako kvalitní technické zázemí a promyšlené metody zpětné vazby, které studentům pomohou překonat jeho nevýhody.

4. Psychologické aspekty distančního vzdělávání

Distanční vzdělávání přináší řadu psychologických výzev, které mohou ovlivnit motivaci, pozornost i celkové studijní výsledky žáků. Ruský psycholog Lev Vygotskij zkoumal vztah mezi jazykem, kulturou a kognitivními funkcemi. Tvrdil, že myšlení se nevyvíjí nezávisle, ale formuje se prostřednictvím jazyka, který dítě získává z vnějšího sociálního prostředí. Klíčovým pojmem je „egocentrická řeč“ – děti si nahlas komentují své jednání, čímž si osvojují myšlení a regulaci svého chování. Tento proces jim pomáhá pochopit svět, ovládat své emoce a postupně přecházet k vnitřní řeči, která je základem vědomého myšlení a tím pádem pro učení. Podle Vygotského teorie sociokulturního učení se jedná o společenský proces, kde se znalosti nejlépe osvojují v interakci s ostatními.¹⁴ Chybějící osobní kontakt v distančním vzdělávání může vést ke snížené motivaci a izolaci žáků.

Motivace je klíčovým faktorem, který ovlivňuje efektivitu jakéhokoliv vzdělávání. Deci a Ryan ve své teorii sebedeterminace popisují, že vnitřně motivovaní jedinci vykazují vyšší angažovanost a vytrvalost při učení.

Další důležitý psychologický faktor je koncentrace a zvládnání pozornosti. Podle Swellerovy kognitivní zátěžové teorie je kapacita pracovní paměti omezená. Prostředí domova je často plné rušivých prvků, což může učení negativně ovlivnit.

Lze tedy říct, že distanční vzdělávání vyžaduje od žáků a studentů větší míru samostatnosti a seberegulace, což může představovat pro určité jedince výzvu.

¹⁴ Vygotskij, L. S. *Psychologie myšlení a řeči*. 2. upravené vydání. Praha: Portál, 2017. 152 s. ISBN 978-80-262-1258-4.

5. Technologie a budoucnost

5.1 Technologické inovace v distančním vzdělávání

Technologie hrají klíčovou roli v moderním distančním vzdělávání a umožňují efektivnější a interaktivnější způsoby výuky. S rozvojem digitálních platforem, umělé inteligence a virtuální reality se možnosti vzdělávání na dálku výrazně rozšířily.

Jedním z hlavních přínosů moderních technologií je personalizace výuky. *Díky analýze dat mohou vzdělávací platformy přizpůsobit učební plány individuálním potřebám studentů* (Mayer, 2020). Umělá inteligence dokáže identifikovat slabiny žáků a nabízet jim cílené studijní materiály.

Další inovací je využití virtuální a rozšířené reality ve výuce. *Studenti mohou prostřednictvím VR navštívit historická místa, provádět chemické experimenty nebo zkoumat lidské tělo v interaktivním 3D prostředí* (Johnson et al., 2021). To zvyšuje zapojení studentů a umožňuje jim osvojit si složité koncepty zábavnou a praktickou formou.

Mezi další technologie, které mění distanční vzdělávání, patří adaptivní testování, blockchain pro ověřování certifikátů a pokročilé online spolupráce v reálném čase. Digitální nástroje jako Google Classroom, Moodle nebo Microsoft Teams se staly nedílnou součástí výuky.

5.2 Budoucnost distančního vzdělávání

S dalším rozvojem technologií lze očekávat, že distanční vzdělávání bude nadále růst a inovovat se. Klíčovým faktorem bude integrace umělé inteligence, která umožní automatizaci hodnocení a poskytování okamžité zpětné vazby studentům.

Jedním z nejnovějších trendů je využití hybridních modelů výuky. *Budoucnost vzdělávání pravděpodobně nebude striktně prezenční nebo distanční, ale kombinací obou metod, čímž se vytvoří flexibilnější a efektivnější výukový systém* (Anderson, 2022). Hybridní model umožní studentům účastnit se výuky podle individuálních potřeb a možností.

Důležitou otázkou zůstává rovněž dostupnost a digitální gramotnost. *Je nezbytné zajistit rovný přístup ke vzdělávacím technologiím a současně posilovat digitální kompetence*

učitelů i žáků (Selwyn, 2021). Bez dostatečné infrastruktury a podpory může distanční vzdělávání prohloubit vzdělávací nerovnosti.

Budoucnost ukazuje, že distanční vzdělávání bude čím dál více propojené s technologiemi, personalizované a flexibilní. S odpovídající podporou a inovacemi má potenciál stát se plnohodnotnou alternativou tradiční výuky.

6. Pandemie COVID-19 a vliv na vzdělání

Pandemie COVID-19 byla globální zdravotní krize způsobená novým koronavirem SARS-CoV-2, který způsobil infekční onemocnění nazývané COVID-19. Tento virus byl poprvé identifikován v prosinci 2019 v čínském městě Wu-chan a rychle se rozšířil do celého světa. COVID-19 způsobuje příznaky od mírného nachlazení až po těžké respirační problémy a v některých případech i smrt. Kvůli rychlému šíření viru byly v mnoha zemích zavedena různá opatření, jako jsou uzávěry, sociální distancování, nošení roušek a omezení cestování. Pandemie měla zásadní dopad na veřejné zdraví, ekonomiku a každodenní život lidí.¹⁵

Pandemie COVID-19 měla zásadní dopad na vzdělávací systémy po celém světě, včetně České republiky. Uzavření škol a přechod na distanční výuku přinesl nejen výzvy, ale i příležitosti k inovacím v oblasti výuky a technologií. V tomto textu jsou zkoumány klíčové oblasti, které pandemie ovlivnila, a to včetně přechodu na distanční výuku, psychosociálních dopadů, vzdělávacích nerovností, pedagogické práce a post-pandemického období.

6.1 Přechod na distanční vzdělávání

Pandemie vedla k rychlému přechodu na distanční výuku, což znamenalo nejen změnu v organizaci výuky, ale také v hodnocení a komunikaci mezi učiteli a žáky. Tento přechod přinesl několik problémů, především v oblasti technologické připravenosti škol. Některé školy měly dostatek technických nástrojů pro učitele a žáky, zatímco jiné čelily problémům s vybavením, což vedlo k nerovnostem v přístupu k online výuce.¹⁶

Navíc se kvalita online výuky lišila v závislosti na škole. *Zatímco některé školy rychle adaptovaly interaktivní metody výuky, jiné se zaměřily především na předávání studijního*

¹⁵ Světová zdravotnická organizace (WHO). (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic* [online]. Dostupné z: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

¹⁶ Česká školní inspekce. (2021). *Distanční vzdělávání v ZŠ a SŠ – zpráva z března 2021* [online]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

materiálu a úkolů (OECD, 2020). To ukazuje na potřebu větší podpory škol při zavádění digitálních nástrojů a metod výuky.

6.2 Psychosociální dopady na žáky a učitele

Psychosociální dopad pandemie na žáky a učitele byl značný. Dlouhodobá izolace, stres a úzkost spojené s nejasnostmi ohledně dalšího vývoje pandemie a změnami ve výukových podmínkách měly negativní vliv na duševní zdraví všech účastníků vzdělávacího procesu. *Žáci byli vystaveni sociální izolaci, což mělo vliv na jejich motivaci a schopnost efektivně se učit (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020).*

Učitelé čelili nejen stresu z nových výzev, ale také z potřeby rychle se přizpůsobit novým metodám výuky a ovládat nové technologie. *To vedlo k vyčerpání a potřebě nových školení a profesního rozvoje, aby učitelé zvládli efektivně pracovat s online výukovými platformami (OECD, 2020).*

6.3 Vzdělávací nerovnosti

Pandemie COVID-19 prohloubila již existující vzdělávací nerovnosti. *Žáci z rodin s nižšími příjmy nebo bez přístupu k technologiím měli omezené možnosti účastnit se online výuky. To vedlo k většímu znevýhodnění a prohloubení vzdělávacích mezer (Česká školní inspekce, 2021).*

Distanční výuka tak ukázala, jak je důležité zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělání pro všechny žáky, bez ohledu na jejich socioekonomické zázemí.

Žáci se speciálními potřebami čelili specifickým výzvám při distanční výuce. *Například žáci se zdravotním postižením měli omezený přístup k potřebným podpůrným službám, což ovlivnilo jejich schopnost se efektivně učit (Evropská komise, 2020).*

6.4 Vliv na pedagogickou práci a profesní rozvoj

Pandemie měla i dlouhodobý vliv na pedagogickou práci. Učitelé museli rychle přizpůsobit své metody výuky a využívání digitálních technologií. Mnozí z nich čelili stresu

z nových výzev a nutnosti přizpůsobit se novým formám hodnocení a komunikace se žáky.¹⁷ K tomu došlo i k intenzivnímu rozvoji profesního školení, aby učitelé získali potřebné dovednosti pro práci v online prostředí (OECD, 2020).

6.5 Vzdělávání po konci pandemie

Po ukončení přísných opatření byla výuka zaměřena na obnovu normálního chodu škol a odstranění vzdělávacích mezer způsobených distanční výukou. Mnohé školy zavedly intervence a doučování, aby podpořily žáky, kteří nejvíce zaostali. Důraz byl kladen na rychlý návrat k prezenční výuce a obnovení sociální interakce mezi žáky, což bylo klíčové pro jejich emocionální a kognitivní rozvoj.¹⁸

Významným směrem v post-pandemickém období bylo také zajištění kvalitního vzdělávání pro všechny, a to prostřednictvím návrhu nových opatření zaměřených na rovný přístup k technologiím a podpurným službám.¹⁹

Závěrem je možné říct, že měla pandemie COVID-19 dalekosáhlý vliv na vzdělávání. Zatímco distanční výuka přinesla příležitosti k inovacím, prohloubila také vzdělávací nerovnosti a ukázala potřebu zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělání pro všechny žáky. Psychosociální dopady, změny v pedagogické práci a nerovnosti v přístupu k technologiím ukázaly na nutnost dalšího profesního rozvoje učitelů a podporu žáků v období, které po pandemii následovalo.

6.6 Shrnutí České školní inspekce

Březnová tematická zpráva České školní inspekce (ČŠI) z roku 2021 podrobně analyzuje průběh a dopady distančního vzdělávání na základních a středních školách během pandemie COVID-19. Rok po prvním uzavření škol zpráva hodnotí, jak se školy s touto

¹⁷ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2020). *COVID-19 a vzdělávání* [online]. Dostupné z: [NEJČASTĚJŠÍ DOTAZY K AKTUÁLNÍM OPATŘENÍM KE KORONAVIRU, MŠMT ČR](#)

¹⁸ Evropská komise. (2020). *Supporting education recovery after COVID-19* [online]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/education/policies/covid-19-recovery_en

¹⁹ Česká školní inspekce. (2021). *Distanční vzdělávání v ZŠ a SŠ – zpráva z března 2021* [online]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

výzvou vyrovnaly, jaké problémy musely řešit a jaké zkušenosti si z této situace odnesly. Zároveň přináší doporučení, která by mohla pomoci zlepšit připravenost vzdělávacího systému na podobné situace v budoucnosti.

Jedním z hlavních zjištění bylo, že oproti jaru 2020 se podařilo zvýšit zapojení žáků do distanční výuky. Přesto část studentů zůstala z výuky vyloučena, a to především kvůli technickým omezením nebo nedostatečné podpoře ze strany rodiny. Problémem byl nejen chybějící počítač nebo slabé internetové připojení, ale také absence vhodného domácího prostředí pro studium. Mnozí žáci sdíleli jeden počítač se sourozenci nebo rodiči, kteří pracovali z domova, což značně komplikovalo pravidelnou účast na online hodinách.

Zvlášť zranitelnou skupinou byli žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří potřebují individuální přístup a podporu. I přes snahu škol a pedagogů se ukázalo, že na dálku nelze efektivně pokrýt jejich potřeby tak, jako při prezenční výuce. Omezená možnost osobního kontaktu, absence přímé pomoci a ztížená komunikace se ukázaly jako zásadní překážky.

Pandemie však zároveň urychlila digitalizaci školství. Učitelé i studenti si osvojili nové technologie a způsoby výuky, což vedlo ke zlepšení digitálních kompetencí. Online vzdělávání se stalo běžnou součástí školního života a mnoho škol začalo využívat digitální platformy i po návratu k běžné výuce. Přesto se ukázaly značné rozdíly mezi školami – zatímco některé měly dostatečné vybavení a proškolený pedagogický sbor, jiné se potýkaly s technickými a organizačními problémy.

Z hlediska organizace výuky se školy snažily najít vyvážený model kombinující online lekce se samostatnou prací žáků. Některé školy kladly důraz na interaktivní výuku v reálném čase, jiné se soustředily na zadávání úkolů a následnou kontrolu. Velkou výzvou bylo udržet pozornost a motivaci žáků, kteří se často potýkali s únavou a demotivací. Ne všechny předměty bylo možné efektivně vyučovat na dálku – především ty, které mají praktickou složku, jako jsou odborné předměty na středních školách, výtvarná výchova nebo tělesná výchova.

Hodnocení žáků bylo dalším klíčovým tématem. Mnoho škol se rozhodlo upřednostnit průběžnou zpětnou vazbu a formativní hodnocení namísto klasického známkování. Důvodem byla obtížná kontrola samostatné práce žáků, snaha o spravedlivé hodnocení a snížení stresu, který byl s distanční výukou spojen. U starších žáků, kteří se připravovali na přijímací

zkoušky nebo maturitu, však chybějící známky představovaly problém a některé školy hledaly cesty, jak najít kompromis mezi tradičním hodnocením a novými přístupy.

Komunikace mezi školou, rodiči a žáky sehrála zásadní roli. Efektivní přenos informací a jasné pokyny pomáhaly překonávat nejistotu a chaotickou situaci, která v mnoha rodinách panovala. Některé školy aktivně komunikovaly s rodiči prostřednictvím e-mailů, online schůzek a informačních systémů, zatímco jinde bylo informování méně systematické, což vedlo k nejasnostem a frustraci.

Na základě zjištěných poznatků zpráva České školní inspekce doporučuje několik opatření, která by mohla pomoci zkvalitnit distanční vzdělávání a připravit školy na budoucí krizové situace. Mezi klíčová doporučení patří zajištění rovného přístupu k technologiím a internetu pro všechny žáky, posílení digitální gramotnosti pedagogů a zavedení efektivnějších metod distanční výuky. Důraz by měl být kladen i na individuální přístup k žákům, kteří potřebují speciální podporu, a na lepší spolupráci mezi školami a rodiči.

Zpráva také zdůrazňuje, že pandemie přinesla nejen výzvy, ale i cenné zkušenosti, které mohou pomoci modernizovat české školství. Ukázala důležitost digitalizace, potřebu inovativních metod výuky a nutnost připravit školy na možnost kombinované prezenční a distanční výuky. Klíčovým cílem do budoucna by mělo být zajistit, aby měl každý žák přístup ke kvalitnímu vzdělání bez ohledu na sociální či technické podmínky.²⁰

V roce 2022 ČŠI pokračovala ve sledování dopadů distančního vzdělávání na české školství. V srpnu 2022 zveřejnila tematickou zprávu zaměřenou na návrat žáků k prezenčnímu vzdělávání v základních a středních školách. Analýza zdůraznila, že distanční výuka měla negativní dopad na vzdělávací výsledky žáků, zejména u těch ze socioekonomicky znevýhodněných rodin. Zpráva také upozornila na vznikající mezery ve znalostech a doporučila zaměřit se na podporu žáků, kteří během pandemie zaostávali.²¹

²⁰ **Česká školní inspekce.** (2021). *Distanční vzdělávání v ZŠ a SŠ – březen 2021 [online]*. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Distančni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

²¹ **iRozhlas.cz.** (2021). *Mezery ve znalostech a nerovnosti ve vzdělání. Česká školní inspekce zveřejnila dopady distanční výuky – EDUin [online]*. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/vzdelavani-distančni-vyuka-zakladni-skola-stredni-skola-zaci-koronavirus-ceska_2108252240_ere

Tyto zprávy a analýzy od ČŠI poskytly cenné informace o dopadech distančního vzdělávání a návratu k prezenční výuce, což pomohlo školám a ministerstvu školství lépe pochopit vzniklé výzvy a přijmout opatření k jejich řešení.

6.6.1 Opatření doporučená ČŠI

Jedním z klíčových zjištění byla zhoršená situace u žáků ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. Tato skupina byla v průběhu distanční výuky výrazně zasažena, zejména kvůli nedostatečnému přístupu k technologiím a podmínkám pro efektivní studium doma. V roce 2022 byla přijata opatření, která měla pomoci těmto žákům dohnat zaostávání. Školy byly vybízeny k tomu, aby poskytovaly doplňkové hodiny a různé výukové aktivity, které měly žákům pomoci znovu získat ztracené znalosti.

Dalším klíčovým opatřením byla podpora žáků, kteří během pandemie zaostali ve vzdělávání. Učitelé byli motivováni poskytovat individuální pomoc a konzultace žákům, kteří potřebovali dohnat zameškané učivo. Důraz byl kladen i na psychologickou podporu, protože distanční výuka negativně ovlivnila nejen vzdělávací výsledky, ale i duševní zdraví žáků. Školy byly vyzvány, aby spolupracovaly se školními psychology a nabízely žákům emocionální podporu, což bylo klíčové pro jejich návrat do běžného režimu.

Zprávy také upozornily na potřebu zajištění rovného přístupu k technologiím. I když školy v roce 2022 byly lépe vybavené než na začátku pandemie, stále existovaly rozdíly v dostupnosti zařízení a připojení k internetu. Byla proto kladeno důraz na vybavení škol a žáků potřebnými technologiemi, jako jsou počítače a tablety, a na zajištění kvalitního internetového připojení pro všechny žáky, včetně těch, kteří pocházejí z rodin s nižšími příjmy.

Dalším klíčovým krokem bylo posílení digitálních dovedností jak žáků, tak pedagogů. V roce 2022 byla organizována školení pro učitele zaměřená na využívání digitálních nástrojů a efektivní komunikaci v online prostředí. Učitelé se tak stali schopnějšími adaptovat výuku na nové technologie a poskytovat podporu žákům i rodičům při distančním vzdělávání.

Psychosociální podpora pro žáky a jejich rodiny byla také důležitou součástí opatření. Vzhledem k dlouhodobému stresu a nejistotě, které pandemie přinesla, školy aktivně komunikovaly s rodiči a poskytovaly jim informace a podporu při organizaci výuky doma.

Tento otevřený dialog byl klíčový pro udržení stability a podpory žáků během návratu k prezenčnímu vzdělávání.

V neposlední řadě byla podpořena flexibilita ve vzdělávání. Školy byly motivovány, aby při hodnocení žáků zohlednily nové výzvy a přizpůsobily metody hodnocení tak, aby byly spravedlivé a reflektovaly skutečné možnosti žáků v náročné době. Byla kladena důraz na individuální přístup a podporu tam, kde byla potřeba.

Obecně se dá tedy shrnout, že se přijatá opatření a doporučení soustředila na kompenzaci ztrát v oblasti vzdělání, podporu žáků ze znevýhodněného prostředí a posílení digitálních a psychosociálních kompetencí, což mělo za cíl zlepšit podmínky pro kvalitní vzdělávání a zmírnit dlouhodobé negativní dopady distančního vzdělávání.

7. Praktická část

7.1 Úvod do praktické části

Praktická část této diplomové práce se zaměřuje na analýzu a komparaci distanční výuky z roku 2020, která byla realizována během pandemie covid-19, s aktuálním stavem její implementace v běžné základní škole. Výzkum probíhal na Základní škole Nový Knín, která plní roli spádové školy pro okolní obce. Cílem této části je zjistit, zda distanční výuka, původně zavedená jako krizové řešení, má potenciál stát se dlouhodobě udržitelnou součástí vzdělávacího procesu a jaké jsou její silné a slabé stránky.

Pandemie COVID-19 představovala pro české školství výzvu. Školy byly nuceny přejít na distanční vzdělávání prakticky ze dne na den, což vyžadovalo rychlou adaptaci nejen od pedagogů, ale také od žáků a jejich rodičů. Tento náhlý přechod ukázal na jednu stranu možnosti moderních technologií ve vzdělávání, na druhou stranu však odhalil i řadu problémů, jako je rozdílná úroveň digitálních kompetencí učitelů i žáků, nedostatečné technické vybavení některých rodin či omezená interakce mezi učiteli a žáky. Tyto faktory významně ovlivnily efektivitu distanční výuky a její přijetí jednotlivými aktéry vzdělávacího procesu.

V rámci této práce je kladen důraz na několik klíčových aspektů. Nejprve je představena Základní škola Nový Knín jako výzkumné prostředí. Tato škola se nachází v menší obci a slouží jako spádová škola pro děti z okolních vesnic. Zřizovatelem je město Nový Knín. Praktická část se zaměřuje na její personální a technické zajištění, vybavení odborných učeben a dostupnosti materiálního zázemí potřebného pro výuku.

Distanční výuka v roce 2020 představovala zcela nový způsob vzdělávání pro většinu českých škol. V této části práce je popsán průběh online výuky v daném roce s důrazem na zkušenosti pedagogů s organizací výuky a reakce žáků na tuto formu vzdělávání. Práce se snaží identifikovat hlavní problémy spojené s distančním vzděláváním během pandemie i příležitosti, které tento způsob výuky přinesl a také reflektuje možnosti do budoucna.

Praktická část zahrnuje kvalitativní výzkum realizovaný prostřednictvím dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 50 žáků a byl zaměřen na jejich osobní zkušenosti s distančním vzděláváním, včetně jejich vnímání této formy výuky z hlediska motivace k učení či obtížnosti zvládnání jednotlivých předmětů. Další metodou byly

rozhovory. Ty byly vedeny se třemi žáky, kteří sdíleli své zkušenosti s distanční výukou a třemi učiteli (z prvního i druhého stupně), kteří reflektovali své zkušenosti s organizací a efektivitou online vzdělávání.

Distanční vzdělávání představuje nejen technickou změnu ve způsobu předávání informací, ale také zásadní posun v pedagogickém přístupu k žákům. Tento typ výuky vyžaduje od učitelů schopnost adaptovat obsah i metody na online prostředí, zatímco od žáků a jejich rodin vyžaduje vyšší míru samostatnosti a spolupráce. Práce se proto snaží nejen popsat organizační aspekty distančního vzdělávání, ale také zhodnotit jeho dopad na kvalitu vzdělávacího procesu a vztahy mezi jednotlivými aktéry školního života.

Výsledky této části práce mohou sloužit jako podklad pro další rozvoj distančního vzdělávání nejen na Základní škole Nový Knín, ale i na dalších školách v České republice. Identifikace silných stránek i slabín tohoto typu výuky umožňuje lépe připravit školy na budoucí situace vyžadující online formu vzdělávání. Praktická část tak poskytuje komplexní pohled na problematiku distančního vzdělávání z perspektivy učitelů i žáků.

7.1 Představení Základní a mateřské školy Nový Knín

Základní škola a Mateřská škola Nový Knín se nachází v menším městě Nový Knín, které je známé svou historií a klidným prostředím. Škola plní funkci spádové školy pro děti z okolních obcí a nabízí vzdělávání na prvním i druhém stupni základní školy, přičemž její součástí je také mateřská škola. Celkový počet žáků základní školy se pohybuje kolem 360, kteří jsou rozděleni do 18 tříd – od každého ročníku jsou dvě paralelní třídy. Průměrná velikost třídy je přibližně 20 žáků, což umožňuje individuální přístup pedagogů k dětem.

7.2 Technické a materiální vybavení

Škola disponuje moderním vybavením, které odpovídá současným požadavkům na vzdělávání:

- Interaktivní tabule: Ve dvou třídách jsou instalovány interaktivní tabule, které slouží k inovativním metodám výuky. Ostatní třídy jsou vybaveny bílými tabulemi na fixy.

- Počítačové učebny: K dispozici jsou tři počítačové učebny s moderními počítači a připojením k internetu.
- Odborné učebny: Škola má specializované učebny pro výuku chemie, anglického jazyka a zeměpisu, které jsou vybaveny odpovídajícími pomůckami a technologiemi.
- Wi-Fi připojení: Většina areál školy je pokryt Wi-Fi sítí, což umožňuje efektivní využívání digitálních nástrojů ve výuce. V některých třídách je bohužel signál natolik slabý, že je připojení řešeno datovým kabelem.

7.3 Prostory školy

Areál školy zahrnuje několik budov, které byly postupně rekonstruovány a modernizovány:

- 18 kmenových tříd pro běžnou výuku.
- Tělocvična: Slouží nejen pro hodiny tělesné výchovy, ale také pro sportovní aktivity místní komunity.
- Venkovní prostory: Škola má doskočiště pro skok daleký, prolézačky určené pro školní družinu a workoutové hřiště.
- Školní družina: Pro mladší žáky je zajištěna školní družina s kapacitou odpovídající potřebám rodičů.
- Mateřská škola: Mateřská škola je součástí organizace od roku 2003 a nachází se na odloučeném pracovišti, zhruba jeden kilometr od hlavní budovy základní školy. Její kapacita umožňuje vzdělávání předškolních dětí z Nového Knína i okolních obcí. Kapacitu má 40 dětí, které jsou rozděleny do dvou věkově homogenních skupin. Má vlastní zahradu s herními prvky. Strava je řešena dovážením potravin a obědů z kuchyně na základní škole. Mateřská škola spolupracuje se základní školou při pořádání kulturních akcí a připravuje děti na plynulý přechod do prvního ročníku základního vzdělávání.

7.4 Personální zajištění

Ve školním roce 2019/2020 zaměstnávala Základní škola Nový Knín celkem 43 pracovníků, kteří zajišťovali chod školy jak po pedagogické, tak provozní stránce. Z tohoto počtu bylo 21 pedagogických pracovníků působících na základní škole, kteří se věnovali přímé výuce žáků v jednotlivých ročnících. Tito učitelé tvořili páteř vzdělávacího procesu a podíleli se na přípravě i realizaci výuky v souladu s rámcovým vzdělávacím programem.

K zajištění provozu školy bylo zaměstnáno také 5 provozních pracovníků, jejichž činnost byla nezbytná pro každodenní technický a organizační chod školy. V mateřské škole, která je součástí této vzdělávací instituce, působili 4 pedagogové (učitelky mateřské školy) a dále 2 provozní zaměstnanci, kteří se starali o provozní zázemí této části zařízení.

Významnou roli ve školním systému sehrávaly také 4 vychovatelky školní družiny, které zajišťovaly mimoškolní činnosti, výchovně vzdělávací aktivity a dohled nad dětmi mimo hlavní výukový čas. K podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami škola zaměstnávala 7 asistentů pedagoga, přičemž 2 z nich působili v mateřské škole. Tito pracovníci poskytovali individuální podporu žákům a přispívali k naplňování principu inkluzivního vzdělávání.

Nelze opomenout ani tým provozních zaměstnanců školní jídelny, kteří zajišťovali stravovací služby pro žáky i pracovníky školy.²²

7.5 Výzkumné šetření

Pandemie COVID-19 v letech 2020–2021 významně zasáhla oblast vzdělávání a přinesla zásadní změny v organizaci výuky. Výuka se přesunula do online prostředí, což kladlo nové nároky jak na žáky, tak na učitele a rodiče. Tato forma výuky s sebou nesla nejen nové výzvy, ale i příležitosti a podněty pro budoucí uplatnění moderních vzdělávacích metod.

Výzkumný problém se zaměřuje na to, jak žáci dané základní školy vnímali distanční výuku, jaké s ní měli zkušenosti, jaké výhody a nevýhody jim přinesla a zda by v nějaké míře

²² Krátký, Miloš. *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Nový Knín ve školním roce 2019/2020*. Nový Knín: Základní škola Nový Knín, 2020.

byla pro ně přijatelná i v budoucnosti. Výzkum se opírá o kvantitativní i kvalitativní metody, jejichž kombinace poskytne komplexnější pohled na danou problematiku.

7.6 Cíle praktické části výzkumu

- **Cíl 1:** Zmapovat zkušenosti žáků ZŠ s distanční výukou během pandemie COVID-19.
- **Cíl 2:** Popsat výhody a nevýhody této formy výuky z pohledu žáků.
- **Cíl 3:** Zjistit, jak distanční výuku vnímali učitelé a jaké strategie se jim osvědčily.
- **Cíl 4:** Zhodnotit možnost využití distanční výuky ve škole i v budoucnosti.

7.7 Kvalitativní výzkum

V rámci praktické části byla zvolena metoda kvalitativního výzkumu. Důvodem bylo, ověřování cílů, které jsou v diplomové práci stanoveny.

První část výzkumu byla realizována formou dotazníkového šetření, které bylo určeno žákům 1. i 2. stupně základní školy, včetně žáků, kteří již školu opustili (bývalí žáci 9. tříd). Dotazník obsahoval uzavřené i polootevřené otázky a byl distribuován tištěnou formou. Celkem odpovědělo 50 respondentů z celkového počtu 370 žáků školy. Celková návratnost v dotazníkovém šetření byla přibližně kolem 14 %.

Na základě výsledků z dotazníků následovala kvalitativní část výzkumu – polostrukturované rozhovory, které byly vedeny s:

- 3 žáky různého věku,
- 3 učitelé (2 z 2. stupně, 1 z 1. stupně).

Rozhovory byly se souhlasem nahrány, přepsány s drobnými stylistickými úpravami a následně zakódovány za účelem identifikace hlavních témat a vzorců v odpovědích. Byl použit přístup otevřeného kódování, který umožňuje vytvářet kategorie přímo z dat. Informanti byli seznámeni o způsobu zpracování a využití dat a všichni se účastnili výzkumu dobrovolně.

- **Dotazníkové šetření:** 50 respondentů, žáci 5.–9. ročníku (v době pandemie byli v 1.–5. ročníku). Věkové rozmezí 10–15 let.

- **Rozhovory:** proběhly se třemi žáky (2 ze 6. ročníku, 1 bývalý žák 9. třídy) a třemi pedagogy (učitelka 1. stupně s praxí 42 let, učitel 2. stupně s praxí 15 let a další učitelka 2. stupně s praxí přes 40 let).
- Škola se nachází ve Středočeském kraji a není zatížena vysokým počtem sociálně znevýhodněných rodin – dostupnost techniky byla zajištěna (škola např. zapůjčovala vybavení). Výsledky zároveň ukázaly, že kvalita distanční výuky závisela především na přístupu konkrétního pedagoga.

7.8 Realizace výzkumného šetření

Dotazníkové šetření bylo realizováno ve školním roce 2024/2025 a zaměřovalo se na zkušenosti s distanční výukou z let 2020 a 2021. Dotazník byl určen žákům ZŠ, kteří v době pandemie výuku absolvovali distanční formou, nejčastěji přes platformu Microsoft Teams. Výzkumu se účastnili i žáci, kteří již školu ukončili, konkrétně bývalí devátáci. Výsledky byly zpracovány kvantitativní metodou a posloužily jako základ pro následné rozhovory.

7.8.1 Výsledky dotazníkového šetření

Výsledky kvantitativního dotazníkového šetření byly zpracovány na základě odpovědí 50 respondentů, kteří během pandemie COVID-19 absolvovali distanční výuku. Dotazník byl určen žákům 1. i 2. stupně základní školy, včetně několika bývalých žáků 9. ročníku, kteří školu již ukončili. Výsledky byly vyhodnoceny pomocí procentuálního zastoupení odpovědí. Kompletní podoba dotazníku je uvedena v Příloze č. 1.

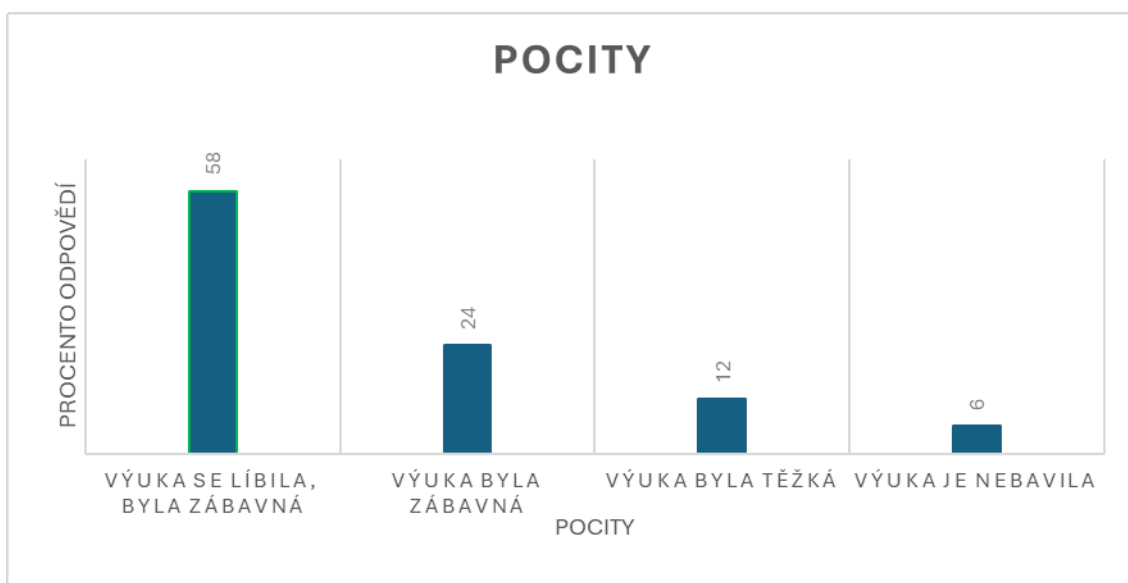
Demografické údaje respondentů:

- **Celkový počet respondentů:** 50 žáků
- **Současný věk respondentů:**
 - 10 žáků (20%) z 5. a 6. třídy
 - 15 žáků (30%) ze 7. třídy
 - 12 žáků (24%) z 8. třídy
 - 13 žáků (26%) z 9. třídy (z toho 6 respondentů, kteří již školu opustili)

Výsledky a analýza:

1. Jak ses cítil/a, když jsi se učil/a online?

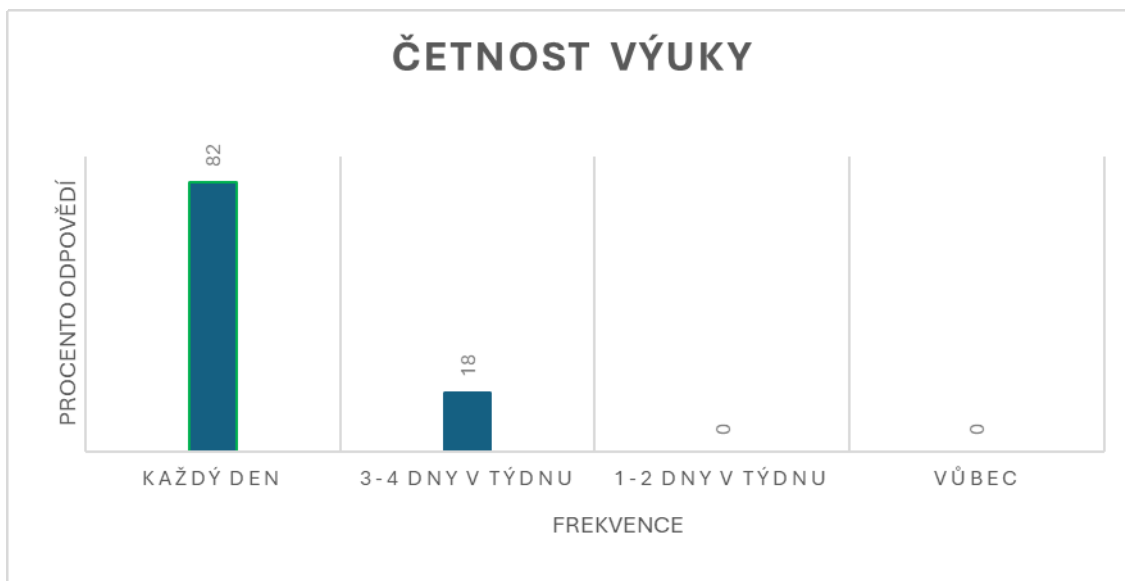
- 58% respondentů uvedlo, že se jim online výuka líbila a byla zábavná.
- 24% respondentů považovalo online výuku za zábavnou.
- 12% respondentů ji považovalo za těžkou.
- 6% respondentů uvedlo, že je online výuka nebavila.



Graf č. 1 Pocity

2. Jak často probíhala online výuka?

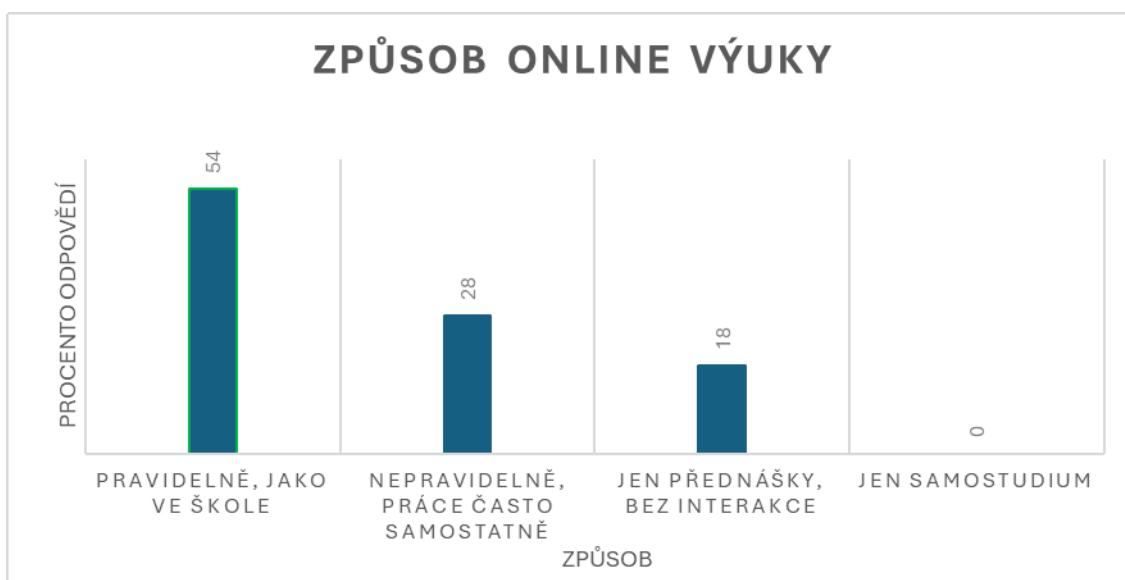
- 82 % respondentů mělo výuku každý den.
- 18 % respondentů mělo výuku 3-4 dny v týdnu.
- Nikdo neuváděl 1-2 dny v týdnu a také, že se vůbec nevyučovalo.



Graf č. 2 Četnost výuky

3. Jakým způsobem probíhaly online hodiny?

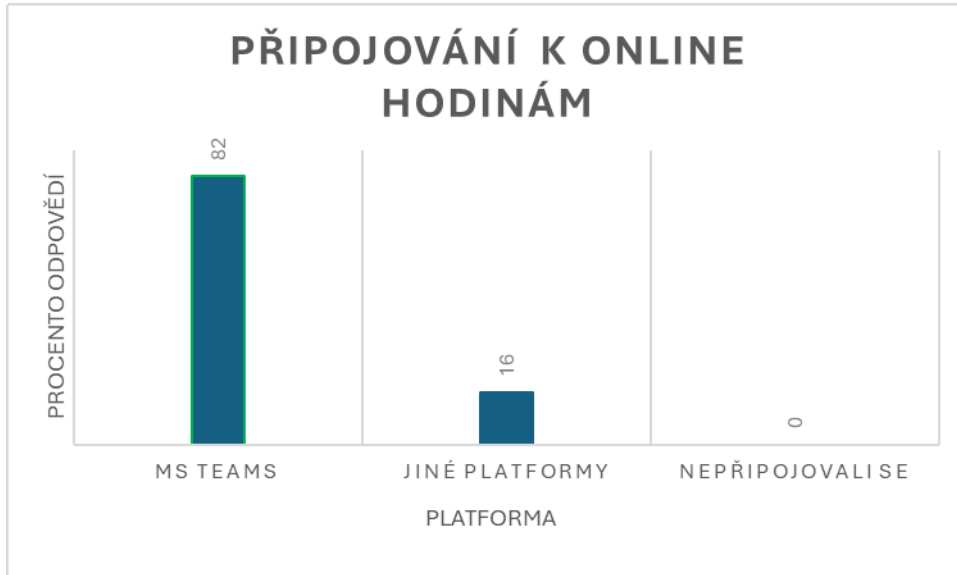
- 54% respondentů uvedlo, že hodiny probíhaly pravidelně, jako v klasické škole.
- 28% respondentů mělo hodiny nepravidelně, častěji samostatně.
- 18% respondentů mělo pouze přednášky bez možnosti interakce.
- Nikdo neuvedl, že by bylo pouze samostudium.



Graf č. 3 Způsob online výuky

4. Jak ses připojoval/a k hodinám během online výuky?

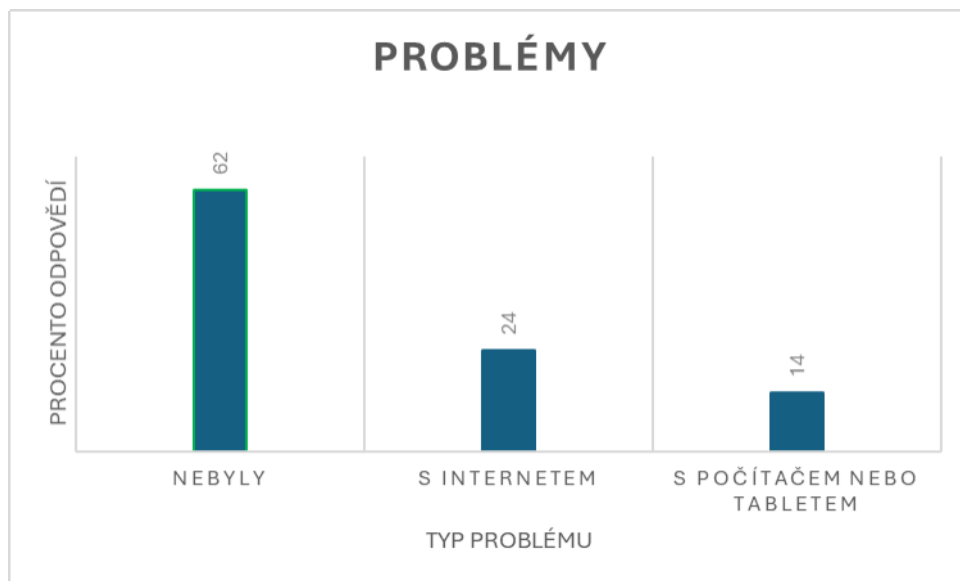
- 84% respondentů používalo MS Teams.
- 16% respondentů používalo jiné platformy (Zoom, Google Meet, apod.).
- Nikdo neuvedl, že by se vůbec nepřipojoval.



Graf č. 4 Platforma

5. Měl/a jsi problémy s technikou během online výuky?

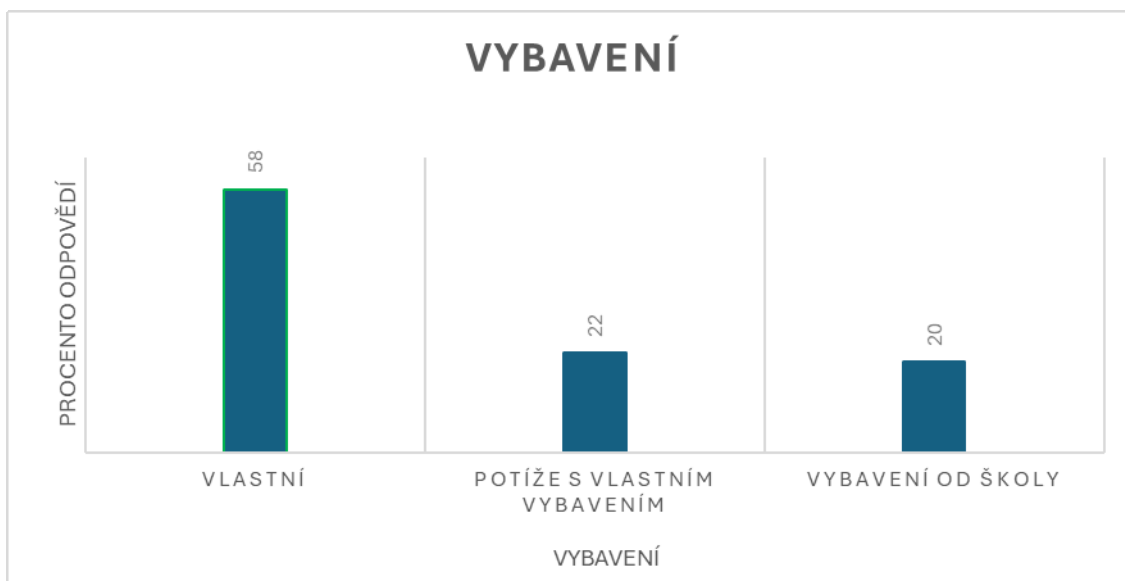
- 62% respondentů uvedlo, že nemělo technické problémy.
- 24% respondentů mělo problémy s internetem.
- 14% respondentů mělo problémy s počítačem nebo tabletem.



Graf č. 5 Problémy

6. Měl/a jsi dostatečné vybavení pro online výuku?

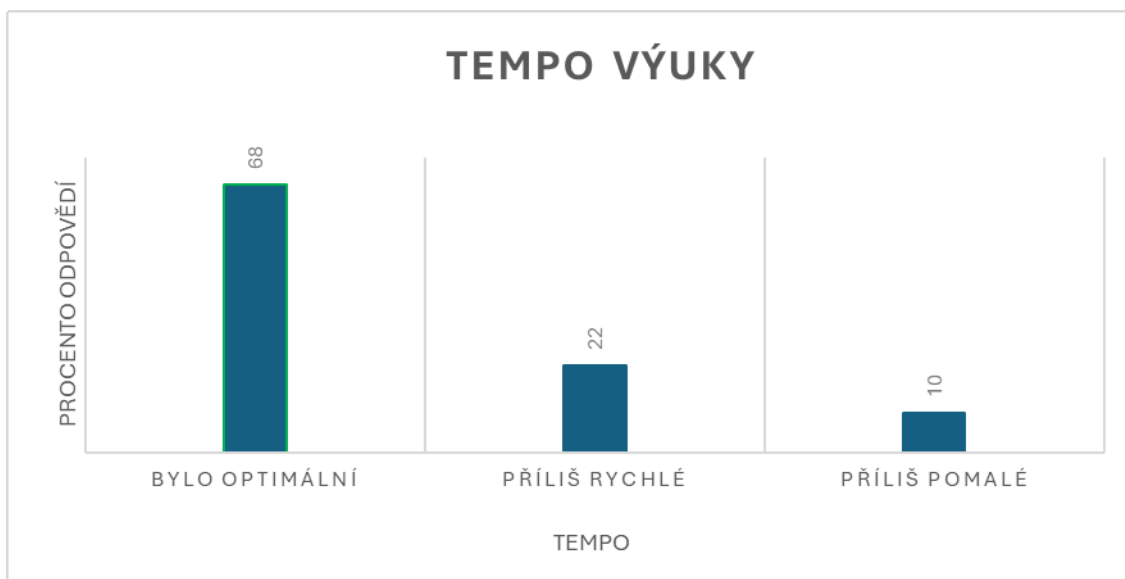
- 58% respondentů mělo vlastní počítač/tablet a internetové připojení. Důležité je zmínit, že se škola nachází ve Středočeském kraji a jsou zde jen výjimečně sociálně slabé rodiny, což usnadňuje dostupnost potřebného vybavení a internetového připojení.
- 22% respondentů mělo problém s internetem nebo počítačem.
- 20% respondentů uvedlo, že škola jim poskytla vybavení.



Graf č. 6 Vybavení

7. Jak ti vyhovovalo tempo online výuky?

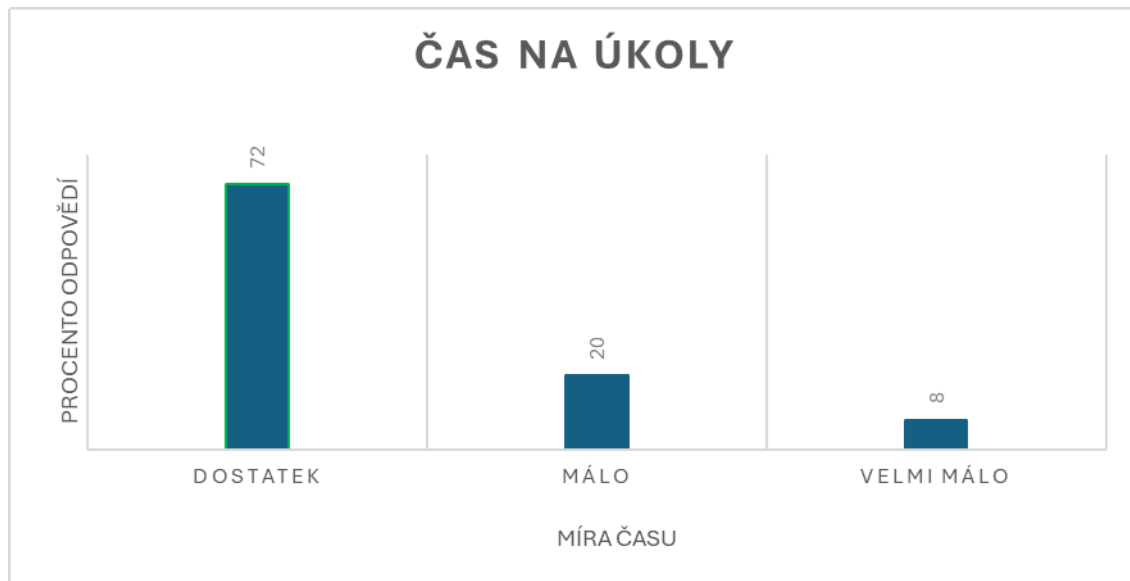
- 68% respondentů uvedlo, že tempo výuky bylo optimální.
- 22% respondentů považovalo tempo za příliš rychlé.
- 10% respondentů považovalo tempo za příliš pomalé.



Graf č. 7 Tempo výuky

8. Měl/a jsi dostatek času na plnění úkolů během online výuky?

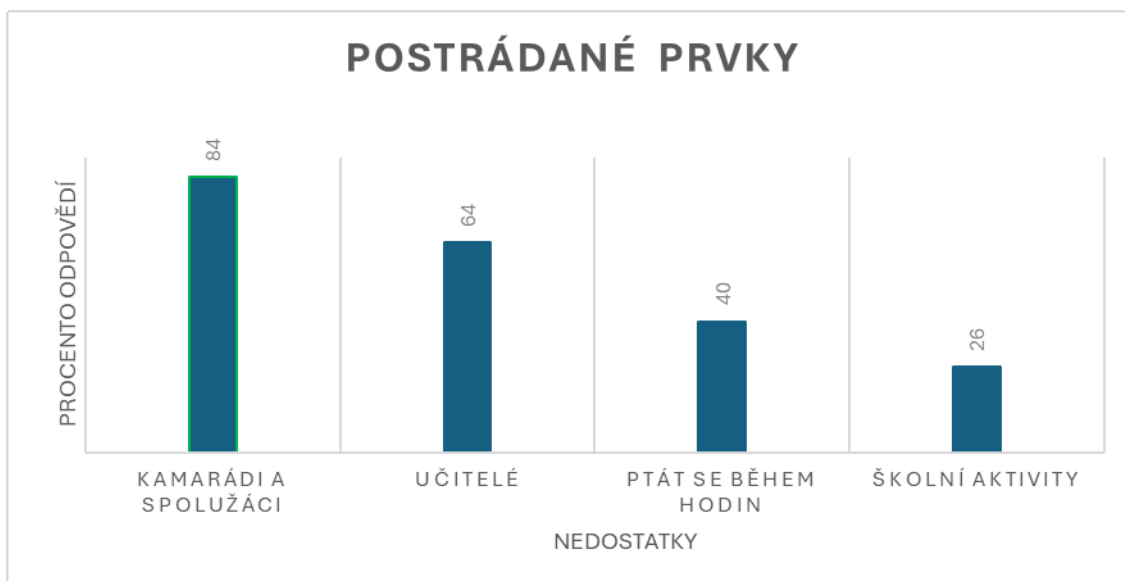
- 72% respondentů mělo dostatek času na plnění úkolů.
- 20% respondentů uvedlo, že mělo málo času.
- 8% respondentů uvedlo, že mělo velmi málo času na plnění úkolů.



Graf č. 8 Čas na úkoly

9. Co ti na online výuce chybělo? (Můžeš vybrat více možností)

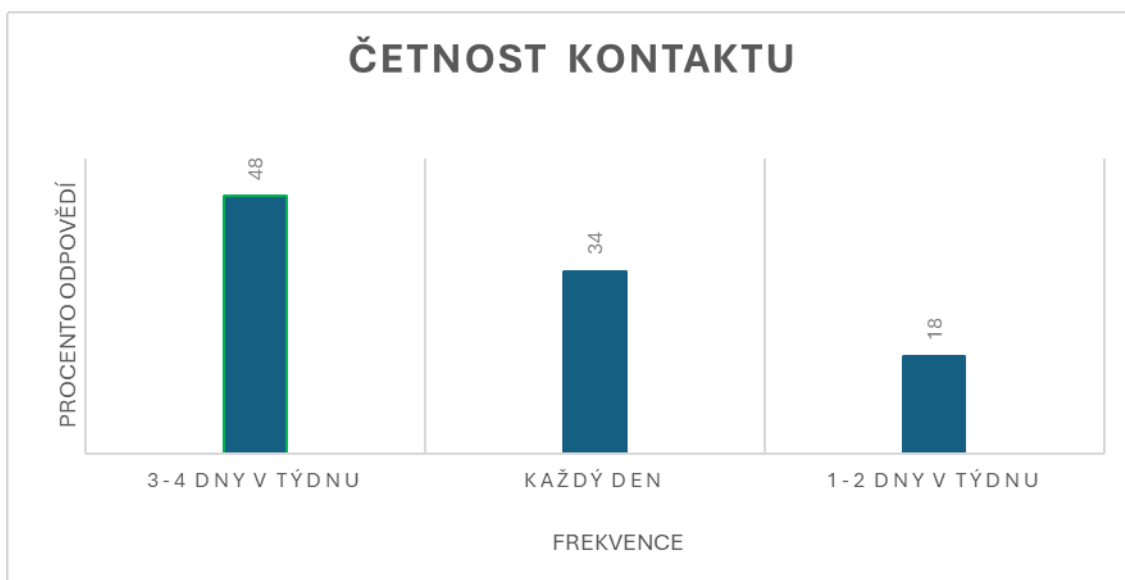
- 84% respondentů uvedlo, že jim chyběli kamarádi a spolužáci.
- 64% respondentů uvedlo, že jim chyběli učitelé, kteří by byli přímo u nich.
- 40% respondentů uvedlo, že jim chyběla možnost se ptát na nejasnosti během hodin.
- 26% respondentů uvedlo, že jim chyběla možnost účastnit se školních aktivit a projektů.



Graf č. 9 Postrádané prvky

10. Jak často jsi měl/a kontakt se spolužáky během online výuky?

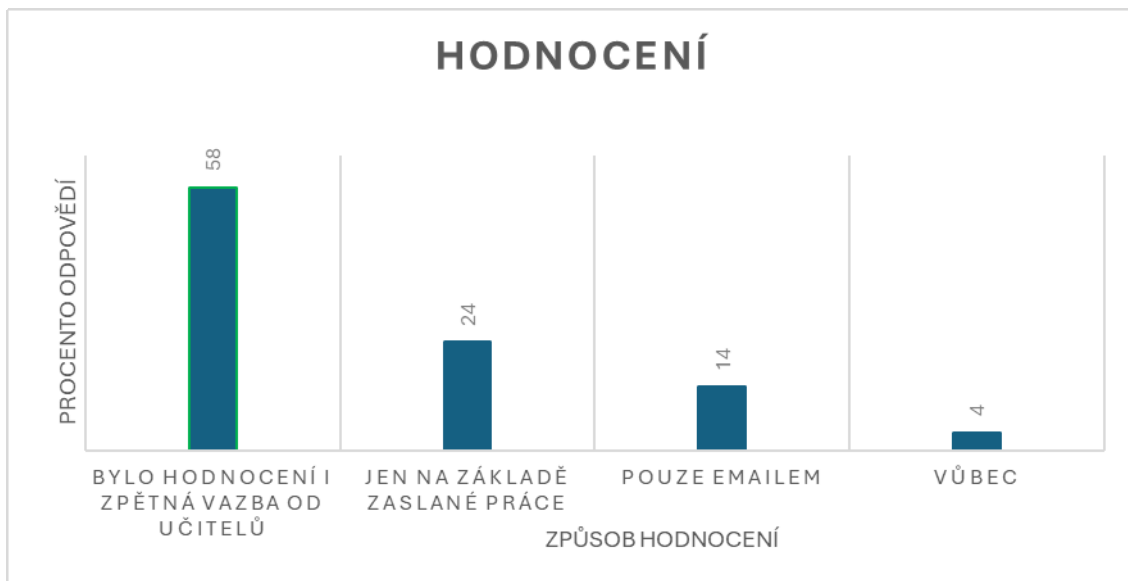
- 34% respondentů mělo kontakt se spolužáky každý den.
- 48% respondentů mělo kontakt 3-4 dny v týdnu.
- 18% respondentů mělo kontakt 1-2 dny v týdnu.



Graf č. 10 Četnost kontaktu

11. Jak ti vyhovovalo hodnocení úkolů během online výuky?

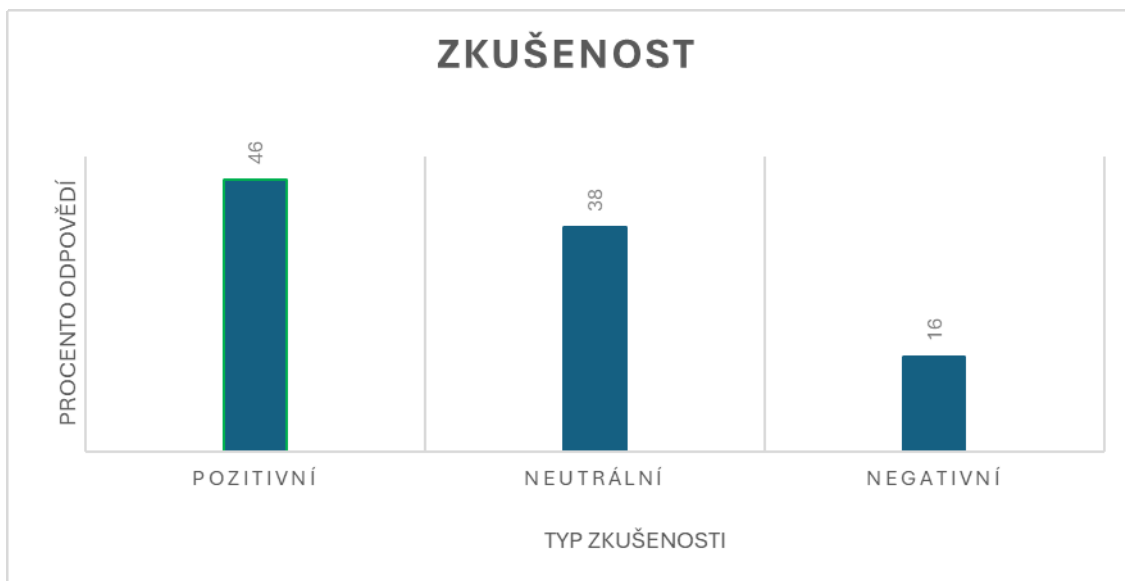
- 58% respondentů uvedlo, že úkoly byly hodnoceny a učitelé poskytovali zpětnou vazbu.
- 24% respondentů uvedlo, že hodnocení probíhalo pouze na základě poslaných prezentací.
- 14% respondentů uvedlo, že hodnocení probíhalo pouze pomocí emailů.
- 4% respondentů uvedlo, že hodnocení neprobíhalo vůbec.



Graf č. 11 Hodnocení

12. Jak hodnotíš celkově svou zkušenost s online výukou během pandemie?

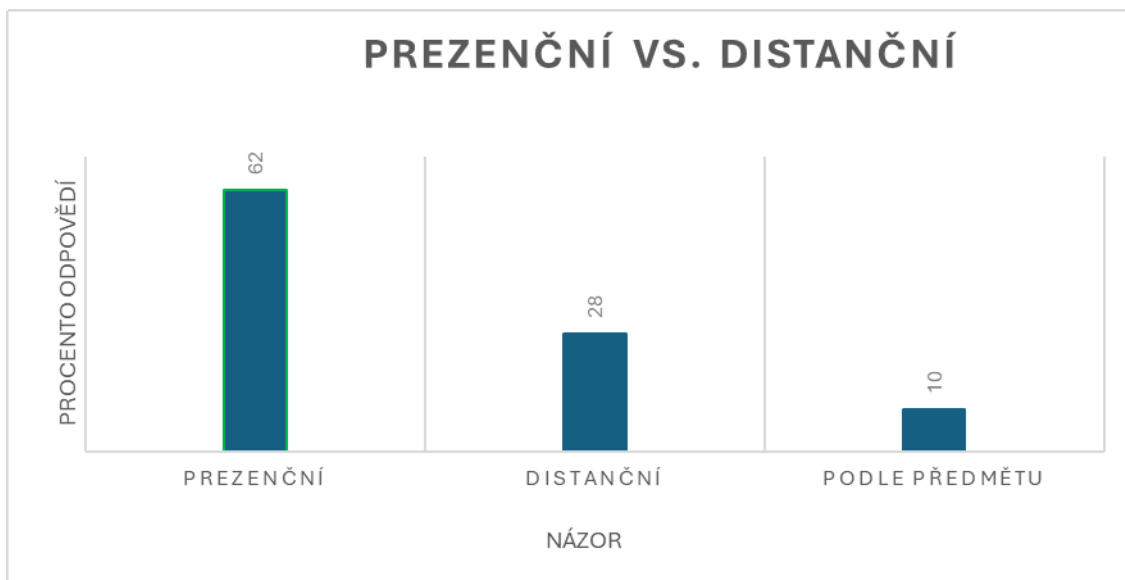
- 46% respondentů hodnotilo zkušenost jako pozitivní.
- 38% respondentů hodnotilo zkušenost jako neutrální.
- 16% respondentů hodnotilo zkušenost negativně.



Graf č.12 Zkušenosť

13. Chtěl/a bys se dál učit online, nebo raději do školy?

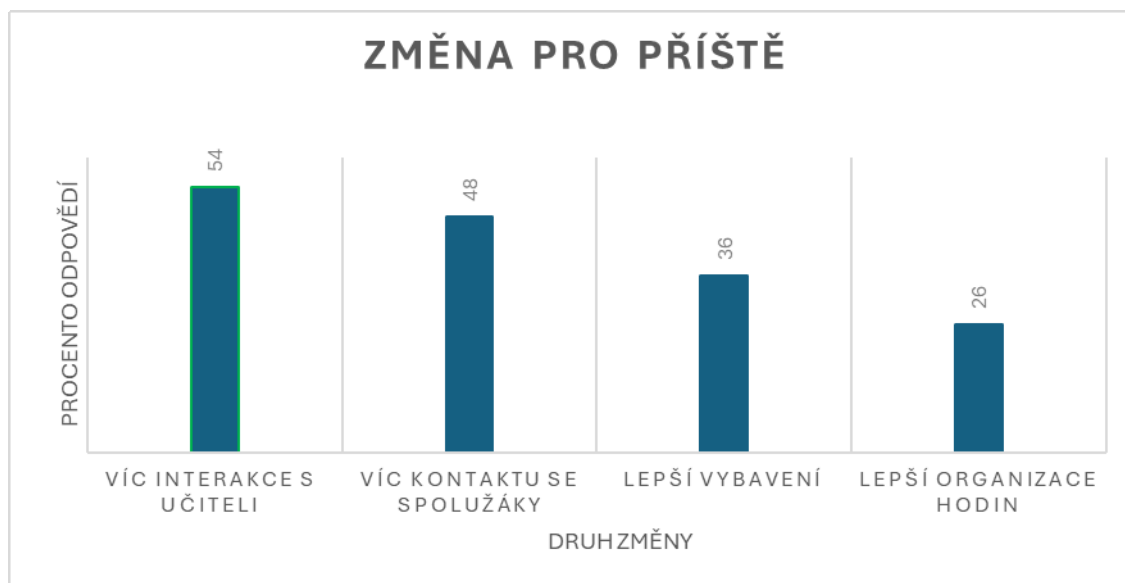
- 62% respondentů uvedlo, že by raději chodili do školy.
- 28% respondentů uvedlo, že by se rádi učili online.
- 10% respondentů uvedlo, že by to záleželo na předmětu.



Graf č.13 Prezenční vs. Distanční

14. Pokud by se výuka někdy opět stala online, co bys rád/a změnil/a?

- 54% respondentů uvedlo, že by rádi měli více interakce s učiteli.
- 48% respondentů uvedlo, že by chtěli více kontaktu se spolužáky.
- 36% respondentů uvedlo, že by chtěli lepší technické vybavení.
- 26% respondentů uvedlo, že by rádi měli jasnější organizaci hodin a úkolů.



Graf č.14 Změna pro příště

Závěr:

Výsledky tohoto dotazníkového šetření ukazují, že distanční výuka během pandemie COVID-19 byla pro většinu žáků náročným, ale přijatelným způsobem výuky. Velká většina respondentů uvedla, že se pravidelně účastnila online výuky, přičemž hlavními výhodami byly možnost učit se vlastním tempem a pravidelný kontakt s učiteli a spolužáky. I přes tyto pozitivní aspekty však žákům chyběla přímá interakce s kamarády a učiteli, a to zejména na začátku pandemie, kdy byla výuka často méně strukturovaná.

Zkušenosti s technikou a připojením byly převážně pozitivní, avšak některé problémy s internetovým připojením a technologiemi se vyskytly u menšího počtu respondentů. Většina respondentů uvedla, že měly dostatek času na plnění úkolů a tempo výuky bylo většinou optimální. Nicméně zcela jasně byla identifikována potřeba větší interakce, zejména s učiteli a spolužáky, což by mělo být při plánování budoucí distanční výuky zohledněno.

Závěrem lze říct, že distanční výuka byla pro většinu žáků akceptovatelná, ačkoli by ji pro příští období upravili tak, aby zahrnovala více komunikace a interakce. Významnou roli hraje i technologická podpora a zpětná vazba od učitelů, která by měla být pravidelná a přehledná. Z dotazníkového šetření se dají vyvodit obecně výhody a nevýhody distanční výuky, jak ji vnímali žáci.

- **Výhody distanční výuky:**

1. **Pravidelný kontakt s učiteli:**

- 54 % respondentů uvedlo, že výuka probíhala pravidelně a podobně jako ve škole.

2. **Flexibilita a tempo výuky:**

- 58 % respondentů mělo dostatek času na plnění úkolů.
- 68 % žáků uvedlo, že tempo výuky bylo optimální.

3. **Technologické vybavení:**

- 58 % respondentů mělo k dispozici potřebné vybavení, přičemž 20 % uvedlo, že škola poskytla zařízení (počítače nebo tablety).

4. **Možnost účastnit se hodin z domova:**

- 72 % respondentů mělo online výuku každý den, což zaručovalo pravidelný vzdělávací rytmus.

5. **Lepší organizace času:**

- Většina respondentů uvedla, že měly dostatek času na plnění úkolů, což umožnilo lepší organizaci osobního času.

- **Nevýhody distanční výuky:**

1. **Nedostatečná interakce s kamarády:**

- 84 % respondentů uvedlo, že jim chyběli kamarádi a spolužáci. Tento aspekt distanční výuky měl výrazný vliv na celkovou spokojenost žáků.

2. Chybějící přímý kontakt s učiteli:

- 64 % respondentů cítilo, že jim chyběla přímá interakce s učiteli. Někteří žáci uvedli, že by uvítali více možnosti pro interakci a zpětnou vazbu.

3. Technické problémy:

- 24 % respondentů mělo problémy s internetovým připojením, 14 % mělo problémy s počítačem nebo tabletem.

4. Nízká motivace a zapojení:

- Někteří žáci uvedli, že online výuka byla méně motivující, zejména pro starší ročníky, které se potýkaly s nedostatkem osobní interakce a školních aktivit.

5. Méně strukturovaná výuka:

- Někteří respondenti uvedli, že online výuka byla méně strukturovaná, což vedlo k problémům s organizací času a plněním úkolů.

7.8.2 Analýza výpovědí respondentů z polostrukturovaných rozhovorů

Otázky k rozhovoru jsou uvedeny v Příloze č. 2 a jejich doslovné přepisy v Příloze č. 3 této práce. Sem je vložen je upravený text, který reflektuje názory a postoje respondentů a zároveň slouží jako výstup pro otevřené kódování. Rozhovor byl členěn na jednotlivé části, každá zahrnovala jiný aspekt distančního vzdělávání a byl veden se třemi učiteli a třemi žáky. Učitelé byli jeden z prvního stupně a dva z druhého stupně základní školy. Jednalo se o dvě ženy a jednoho muže s různou délkou praxe.

a) Učitelé

- Učitelka z 1. stupně ZŠ, 42 let praxe

1. Reakce na přechod na distanční výuku:

Byl to pro ni šok, neboť měla pouze základní znalosti práce s počítačem. Největší výzvou byla technika a organizační úpravy výuky. Musela se rychle naučit pracovat s novými nástroji a upravit styl výuky, aby byl online výklad srozumitelný pro děti. Pomohli jí kolega informatik a ředitel, který stanovil pravidla pro distanční výuku. Dokument Rámcem digitálních

kompetencí učitele²³ se zaměřuje na klíčové dovednosti, které by měl mít každý učitel pro efektivní využívání technologií ve výuce, a to jak v běžné třídní výuce, tak v distančním vzdělávání. Učitel ICT, který se specializuje na výuku technologií, by měl mít hluboké znalosti v oblasti digitálních nástrojů a metod, aby mohl vyučovat žáky o technologických trendech a jejich aplikacích. Musí být schopen nejen používat ICT pro vlastní výuku, ale i integrovat technologie do pedagogických procesů a motivovat žáky k aktivnímu zapojení. Na druhou stranu, běžný učitel, který ICT používá jako podpůrný nástroj v rámci různých předmětů, by měl rozumět základním dovednostem práce s digitálními technologiemi a umět je efektivně integrovat do výuky, například při plánování a hodnocení aktivit nebo komunikaci s žáky a rodiči. V obou případech je kladeno důraz na rozvoj digitálních kompetencí, schopnost kriticky pracovat s informacemi, zajistit bezpečnost a etiku při používání technologií, a podporu inkluze a rovnosti při výuce. Profesní rozvoj v oblasti ICT je zásadní pro všechny učitele, protože technologie se stále více stávají nedílnou součástí výuk. V praxi je situace bohužel často odlišná a digitální gramotnost není na vysoké úrovni.

2. Technické podmínky a platforma:

Používali MS Teams, což bylo pro ni novinkou, ale brzy si zvykla. Škola poskytla notebooky pro pedagogy a zařízení pro žáky, kteří neměli vlastní. Je patrné, že v průběhu distanční výuky chyběla dostatečná podpora v oblasti didaktického a technologického vybavení učitelů, což ovlivnilo kvalitu výuky. Mnozí učitelé čelili výzvám při adaptaci na nové technologie a metody výuky, což často znamenalo, že se museli spoléhat na své vlastní dovednosti a zkušenosti. Chyběla jim jak adekvátní školení v oblasti využívání digitálních nástrojů ve výuce, tak i technická podpora, která by zajistila hladký průběh online hodin. To vedlo k frustraci, zejména pokud šlo o složitější úkoly, které vyžadovaly pokročilejší technologické dovednosti. Kromě toho se ukázalo, že učitelé, kteří neměli dostatečné technické vybavení, čelili obtížím při efektivní komunikaci a obsahu výuky, což ovlivnilo nejen jejich schopnost efektivně vyučovat, ale i zapojení a motivaci žáků.

²³ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Rámcem digitálních kompetencí učitele [online]. Praha: MŠMT. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/ramec-digitalnich-kompetenci-ucitele>

3. Organizace výuky:

Hlavní předměty (český jazyk, matematika, prvouka) probíhaly každý den. Některé hodiny byly kratší a zařazovaly se přestávky. Problémy s připojením byly občasné, ale většinu překonali.

4. Spolupráce s rodiči:

Rodiče komunikovali většinou přes e-mail a MS Teams. Někteří se aktivně zapojovali, někteří děti nechávali samostatně pracovat.

5. Výuka a hodnocení:

Snažila se vysvětlovat učivo v menších dávkách. Hodnocení bylo náročné, protože nebylo možné ověřit, zda děti pracují samostatně. K hodnocení přistupovala flexibilně.

6. Psychická pohoda:

Děti byly zprvu zvědavé, ale časem klesla jejich motivace. I ona sama se cítila psychicky unavená. Mladší děti měly větší problémy s pozorností a technikou než starší.

7. Možnosti do budoucna:

Distanční výuka by měla fungovat i po pandemii jako doplněk, například při nemoci žáků nebo karanténě, ale osobní kontakt je nenahraditelný.

- **Učitelka z 2. stupně ZŠ, přes 40 let praxe, vyučuje český jazyk**

1. Reakce na přechod na distanční výuku:

Při přechodu na distanční výuku byla nervózní, protože měla celý život zkušenost s tradiční výukou. Zpočátku jí pomohli kolegové, zejména informatika, a ředitel poskytl jasné pokyny.

2. Technické podmínky a platforma:

Používali MS Teams. Někteří žáci neměli dostatek zařízení, obzvláště v rodinách, kde bylo více dětí, což bylo náročné.

3. Organizace výuky:

Výuka byla pravidelná, ale těžší to bylo u předmětů jako tělesná výchova a informatika, které se vyučovaly spíše formou samostatných úkolů.

4. Spolupráce s rodiči:

Komunikace probíhala přes MS Teams a e-mail, většina rodičů byla vstřícná, ale někteří měli potíže s vlastním pracovním vytížením.

5. Výuka a hodnocení:

Vysvětlování bylo těžké, protože český jazyk vyžaduje osobní kontakt. Hodnocení se více soustředilo na aktivitu a snahu žáků.

6. Psychická pohoda:

Bylo těžké udržet pozornost dětí, zejména mladších, a ona osobně pociťovala únavu a frustraci. Vnímala, že online výuka je obtížná i pro starší žáky.

7. Možnosti do budoucna:

Věřila, že distanční výuka může mít svůj prostor v případě nemoci žáků nebo při suplování, ale osobní kontakt s žáky je klíčový.

- **Učitel z 2. stupně, 15 let praxe, vyučuje informatiku a tělesnou výchovu**

1. Reakce na přechod na distanční výuku:

Přechod přijal rychle, protože má zkušenosti s online prostředím. Byl však náročný z organizačního hlediska, protože se musel přizpůsobit různým požadavkům a technickým problémům.

2. Technické podmínky a platforma:

Používali MS Teams. On osobně pomáhal s nastavováním účtů a řešením technických problémů. Mnoho rodin mělo problém s nedostatkem zařízení, což vedlo k těžkostem při sdílení počítačů mezi více dětmi.

3. Organizace výuky:

Tělesná výchova probíhala formou pohybových úkolů a výzvy doma. ICT se vyučovalo prostřednictvím online zadání. Výpadky výuky byly časté kvůli technickým problémům, ale vždy se je snažil co nejrychleji vyřešit.

4. Spolupráce s rodiči:

Úkoly byly zadávány přes MS Teams nebo e-mailem, komunikace byla plynulá. S méně aktivními žáky se snažil udržet kontakt i s pomocí rodičů a asistenta pedagoga.

5. Výuka a hodnocení:

Výuka byla náročná, ale hodnocení probíhalo na základě odevzdaných úkolů a aktivního zapojení žáků. Mnozí žáci potřebovali více motivace, zejména ti mladší.

6. Psychická pohoda:

Bylo těžké udržet pozornost dětí, zejména u těch mladších, a i on pociťoval únavu. Těší se na návrat k osobnímu kontaktu.

7. Možnosti do budoucna:

Distanční výuka by měla mít místo například při suplování nebo výuce nemocných žáků. Vyžaduje však kvalitní technické zázemí a přípravu.

b) Žáci

Rozhovor byl veden se třemi žáky. Dvěma chlapci a jednou dívkou. Žák č. 1 je již absolventem základní školy.

- **Žák č. 1 (chlapec, v době distanční výuky 6. ročník, v současnosti už mimo ZŠ)**
 1. **Vnímání distanční výuky:** Zpočátku to bylo jako volno, ale brzy zjistil, že to nebude jednoduché. Rychle si zvykl.
 2. **Připojení k výuce:** Měli dobrý internet, ale občas problémy s přetížením sítě ve škole. Nepotřebovali pomoc školy s vybavením.
 3. **Online hodiny:** Měli hlavní předměty pravidelně, tělocvik a výtvarku spíš formou úkolů.
 4. **Příprava a učení:** Učení bylo těžší, ale zvládl to s pomocí rodičů. Hodnocení bylo férové.
 5. **Interakce s učiteli:** Mohli se ptát přes e-mail nebo Teams, učitelé rychle odpověděli.
 6. **Psychická stránka:** Chyběli kamarádi, kontakt s ostatními, ale jinak to zvládl.
 7. **Budoucnost distanční výuky:** Může být užitečná při nemoci, ale normální škola je lepší

- **Žák č. 2 (dívka, v době distanční výuky 5. ročník)**

1. **Vnímání distanční výuky:** Bylo to nečekané a měla strach, co ji čeká. Na začátku to byl šok, ale pak se to zlepšilo.
2. **Připojení k výuce:** Měli dobrý internet, ale sdíleli notebook s bratrem. Škola nabídla pomoc, ale zvládli to sami.
3. **Online hodiny:** Měli 3-4 hodiny denně. Vysvětlování bylo u hlavních předmětů, u jiných spíš úkoly.
4. **Příprava a učení:** Bylo to těžší, když nerozuměla nové látce, ale pomohla mamka nebo učitelka.
5. **Interakce s učiteli:** Měli možnost se ptát přes e-mail nebo se přihlásit na konzultace. Učitelé byli trpěliví.
6. **Psychická stránka:** Cítila se osaměle, ale snažila se být v pohodě.
7. **Budoucnost distanční výuky:** Mohla by být užitečná při nemoci, ale ne pro trvalou výuku.

- **Žák č. 3 (chlapec, v době distanční výuky 5. ročník)**

1. **Vnímání distanční výuky:** Bylo to zvláštní, měl stres z přechodu na druhý stupeň. Postupně zjistil, jak to bude probíhat.
2. **Připojení k výuce:** Měli dobré připojení, ale musel sdílet počítač s mladším bratrem.
3. **Online hodiny:** Hlavní předměty měli pravidelně, ostatní byly spíš úkoly.
4. **Příprava a učení:** Bylo to těžší, musel se učit sám, ale učitelé hodně pomáhali.
5. **Interakce s učiteli:** Mohl se ptát přes Teams nebo e-mail, měl individuální konzultace.
6. **Psychická stránka:** Chyběli mu kamarádi, ale snažil se být v pohodě.
7. **Budoucnost distanční výuky:** Může být užitečná při výjimečných situacích, ale normální škola je lepší.

7.8.3 Otevřené kódování

Přestože byly rozhovory upraveny zvlášť pro učitele a zvlášť pro žáky, sledovaly stejný cíl, a to zmapovat zkušenosti s distanční výukou. Zaměřovaly se na to, jak distanční vzdělávání probíhalo v době pandemie COVID-19, jaké byly jeho přínosy i obtíže, a zda některé jeho prvky mají potenciál k udržení do budoucna. Na základě těchto společných záměrů byly vytvořeny souhrnné tabulky a rozhovory byly otevřeně kódovány podle stejných tematických oblastí. Výsledné kódy se mezi učiteli a žáky ve většině případů shodovaly – rozdíl se objevil pouze u kódu „komunikace“, který se u učitelů vztahoval více ke komunikaci s rodiči, zatímco u žáků k podpoře ze strany učitelů a rodičů.

Tabulka č. 1 Tabulka kódů žákovských rozhovorů

Téma:	Kód:	Popis kódu:	Žák č. 1	Žák č. 2	Žák č. 3
1. První reakce a přechod na distanční výuku	<i>Šok</i>	Pocit šoku a překvapení z nového způsobu výuky.	Bylo to divné.	Bál jsem se.	Zvykl jsem si.
	<i>Nejistota</i>	Pocity nejistoty a adaptace na nový způsob výuky.	Nevěděl jsem, co dělat.	Nevěděl jsem, co mě čeká.	Ze začátku to bylo těžké.
2. Technické zázemí a podmínky pro výuku	<i>Technika</i>	Kvalita a dostupnost technologických prostředků pro distanční výuku.	Měl jsem slabý internet.	Neměl jsem notebook.	Měl jsem vše, co bylo potřeba.
	<i>Složitost</i>	Míra složitosti používání technických prostředků.	Těžké se připojit.	Neuměl jsem to nastavit.	Technika byla ok.
3. Organizace	<i>Rozvrh</i>	Změny v	Časově to	Měl jsem	Bylo těžké

a průběh výuky		organizaci rozvrhu a školního dne.	bylo složité.	hodiny v jiný čas.	stihnout všechny úkoly.
	<i>Pozornost</i>	Udržení pozornosti a motivace během online výuky.	Někdy jsem se nudil.	Bylo těžké se soustředit.	Snažil jsem se být aktivní.
4. Podpora žáků a rodin	<i>Komunikace</i>	Komunikace s učiteli a rodiči ohledně výuky.	Rodiče mi pomáhali.	Učitelé byli k dispozici.	Kontaktovali jsme učitele, když něco nešlo.
	<i>Podpora materiály</i>	Poskytování materiálů a dalších pomůcek pro lepší porozumění učivu.	Dostávali jsme materiály online.	Posílali nám úkoly na e-mail.	Měli jsme online hodiny a materiály.
5. Výuka a hodnocení	<i>Hodnocení</i>	Způsob hodnocení výkonů žáků v distanční výuce.	Hodnocení bylo hlavně online.	Bylo těžké se hodnotit.	Hodnotili nás hlavně podle úkolů.

Tabulka č. 2 Tabulka kódů učitelských rozhovorů

Téma:	Kód:	Popis kódu:	Učitelka 1	Učitelka 2	Učitel 3
První reakce a přechod na distanční výuku	<i>Šok</i>	Reakce na změnu.	Bála jsem se.	Vystrašená.	Přijal jsem to.
	<i>Nejistota</i>	Adaptace na nový způsob.	Postupně jsem se přizpůsobila.	Trvalo to.	Bylo to těžké.

2. Technické zázemí a podmínky pro výuku	<i>Technika</i>	Dostupnost zařízení.	Měla jsem notebook.	Některé děti neměly techniku.	Pomáhal jsem s technikou.
	<i>Složitost</i>	Složitost technologií.	Složitě.	Těžké.	Nebyl problém.
3. Organizace a průběh výuky	<i>Rozvrh</i>	Změny v rozvrhu.	Učili jsme se 4 hodiny.	Rozvrh byl jiný.	Méně hodin tělesné.
	<i>Pozornost</i>	Udržení pozornosti žáků.	Těžké udržet pozornost.	Někteří byli pasivní.	Starší žáci byli lepší.
4. Podpora žáků a rodin	<i>Komunikace</i>	Komunikace s rodiči a žáky.	Kontakt po e-mailech.	Komunikace přes Teams.	Častý kontakt s rodiči.
	<i>Podpora materiály</i>	Posílání materiálů a pomoci.	Posílala jsem materiály.	Kontaktovali jsme rodiče.	Pomáhal jsem s úkoly.

7.9 Závěr praktické části

Cílem praktické části diplomové práce bylo prostřednictvím kombinace kvantitativního (dotazníkového) a kvalitativního (rozhovorového) šetření zmapovat zkušenosti žáků a učitelů konkrétní základní školy s distanční výukou během pandemie COVID-19. Získaná data poskytla ucelený pohled na výhody a nevýhody této formy výuky, její dopady na vzdělávací proces a možnosti jejího případného využití v budoucnosti.

Z výsledků dotazníkového šetření mezi žáky vyplynulo, že jejich zkušenosti s distanční výukou byly velmi různorodé. Někteří žáci hodnotili tuto formu pozitivně – zejména oceňovali větší flexibilitu, možnost učit se vlastním tempem a domácí prostředí. Naopak jiní žáci pociťovali únavu, ztrátu motivace, chybějící osobní kontakt se spolužáky

i učitelé a obtíže se soustředěním. Mezi hlavní výhody distanční výuky z pohledu žáků patřilo úspora času, klidnější prostředí a možnost opakovaného přehrávání výukových materiálů. K nevýhodám pak žáci řadili technické problémy, nedostatečné vysvětlení učiva a obtížnější komunikaci.

Rozhovory s pedagogy poskytly hlubší pohled na jejich vnímání distanční výuky. Většina z nich vnímala začátek tohoto období jako náročný, a to jak z hlediska technického zabezpečení nejen pro samotnou realizaci výuky, tak z hlediska adaptace na nové formy výuky. Postupem času si však osvojili efektivní strategie, například pravidelné online konzultace, využívání různých digitálních nástrojů, důslednou přípravu materiálů a snahu udržet osobní kontakt se žáky. Pozitivně hodnotili také kolegiální spolupráci a sdílení zkušeností napříč pedagogickým sborem.

V rámci reflexe možnosti využití distanční výuky v budoucnosti se jak žáci, tak učitelé shodli na tom, že by mohla sloužit jako doplňkový nástroj – například při dlouhodobé absenci žáka, v rámci samostudia nebo pro individuální doučování. Většina respondentů se však shodla na tom, že distanční forma by neměla plně nahrazovat tradiční prezenční výuku, zejména kvůli absenci sociálního kontaktu a nižší míře přirozené interakce.

Na základě získaných dat lze konstatovat, že všechny výzkumné cíle byly naplněny:

- Cíl 1 – Zmapovat zkušenosti žáků ZŠ s distanční výukou během pandemie COVID-19 byl naplněn díky rozsáhlému dotazníkovému šetření i doplňujícím rozhovorům. Byly identifikovány různé aspekty žákovských zkušeností, a to jak pozitivní, tak negativní.
- Cíl 2 – Popsat výhody a nevýhody této formy výuky z pohledu žáků byl rovněž splněn. Respondenti se vyjádřili k tomu, co jim v rámci distanční výuky vyhovovalo a co jim naopak činilo potíže, čímž byla získána vyvážená reflexe této formy vzdělávání.
- Cíl 3 – Zjistit, jak distanční výuku vnímali učitelé a jaké strategie se jim osvědčily byl naplněn prostřednictvím rozhovorů s pedagogy. Ti popsali své zkušenosti, výzvy, které museli překonat, i konkrétní metody, které se jim při distanční výuce osvědčily.
- Cíl 4 – Zhodnotit možnost využití distanční výuky i v budoucnosti byl splněn prostřednictvím analýzy názorů obou skupin respondentů. Výzkum ukázal, že distanční výuka může být smysluplným doplňkem prezenční výuky, avšak jen za určitých podmínek.

Výsledky výzkumu poukazují na význam digitalizace vzdělávání a potřebu další podpory učitelů i žáků při práci s technologiemi. Distanční výuka představuje výzvu i příležitost pro budoucnost ve vzdělávání.

8. Diskuse

Tato část práce obsahuje diskusi nad výsledky výzkumu provedeného na Základní škole Nový Knín během pandemického období. V testu jsou zahrnuty také osobní názory a reflexe autora na získaná data. Zaměřuje se na shrnutí hlavních zjištění a možné návrhy na budoucí rozvoj školního vzdělávání jak v dané škole, tak obecně ve školství.

8.1 Distanční výuka jako impuls k proměně školního vzdělávání

Závěry výzkumu realizovaného na Základní škole Nový Knín během pandemického období školního roku 2019/2020 naznačují, že i přesto, že byla online výuka vnímána převážně jako dočasné řešení, přinesla několik podnětů pro možné dlouhodobé změny ve vzdělávací praxi. Tyto podněty lze podpořit také poznatky z diplomové práce Martina Panského²⁴, která reflektuje zkušenosti učitelů i žáků na druhém stupni základní školy.

Sociální kontakt a potřeba vztahové roviny výuky

Jedním z nejvýraznějších témat byla absence přímé sociální interakce. V šetření na ZŠ Nový Knín uvedlo 84 % žáků, že jim chyběli spolužáci, a 64 % uvádělo nedostatek kontaktu s učiteli. Tento deficit zasahoval do emoční roviny a výrazně ovlivňoval motivaci k učení. Podobně Panský (2020, s. 57) uvádí, že distanční výuka sice probíhala technicky korektně, ale „chyběl běžný rytmus školního života“, který je pro děti důležitým stabilizačním prvkem. Do budoucna se jeví jako přínosné zapojit do výuky pravidelné online aktivity zaměřené na třídní soudržnost (např. třídnické hodiny, diskusní skupiny) i při běžném provozu.

Digitální prostředí jako podpora individualizace

Ačkoliv většina respondentů preferuje prezenční formu vzdělávání, pozitivně hodnotili možnost individuálního tempa učení. Tempo výuky bylo podle 68 % respondentů optimální, ale 22 % jej označilo za příliš rychlé. Zde se otevírá prostor pro rozvoj tzv. blended learningu, kde se část obsahu předává asynchronně a učitel se v hodinách více věnuje individuální

²⁴ **Panský, Martin.** Distanční výuka přírodopisu během mimořádných opatření na 2. stupni základní školy [online]. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/125673/120385351.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

podpoře. Tuto metodu podpořili i učitelé v Panského výzkumu, kteří ocenili větší možnost diferenciací (Panský, 2020, s. 52).

Význam kvalitní organizace a koordinace výuky

Jasná organizace výuky a dostupnost informací hrála zásadní roli v tom, jak žáci vnímali náročnost distančního učení. Čtvrtina respondentů z Nového Knína uváděla, že jim chyběla přehledná struktura hodin a úkolů. Panský (2020, s. 50) upozorňuje na stejný problém z pohledu učitelů, kteří mnohdy neměli jednotné vedení, jak mají výuku strukturovat. Do budoucna by bylo vhodné vytvořit metodiku pro využívání jednotné platformy (např. MS Teams), s důrazem na kalendář hodin, přehled úkolů a jednotnou komunikaci napříč předměty.

8.2 Zkušenosti a doporučení specifická pro Základní školu Nový Knín

Základní škola Nový Knín se během pandemického období ukázala jako škola s poměrně stabilním zázemím – jak z hlediska personálního obsazení, tak i technického vybavení žáků. Tato stabilita umožnila škole zvládnout přechod na distanční výuku relativně úspěšně. Z výzkumného šetření však vyplývá několik slabších míst a zároveň příležitostí pro zlepšení, které by mohly přinést vyšší kvalitu vzdělávání i v běžných podmínkách.

Technické vybavení a digitální gramotnost

Přestože 58 % žáků uvedlo, že mělo doma vlastní zařízení a připojení, zbylých 42 % buďto řešilo potíže s technikou, nebo muselo využít školní zařízení. Pro budoucí krizové situace (ale i běžné potřeby) by bylo vhodné zavést evidence techniky a digitální gramotnosti domácností, která by umožnila rychle identifikovat žáky potřebující podporu. Tuto databázi by mohla škola aktualizovat jednou ročně při zápisech, stejně jako jiné školní formuláře.

Škola by dále mohla zřídit „digitální knihovnu“ techniky, která by zahrnovala nejen tablety a notebooky k zapůjčení, ale i návody a krátká videa pro žáky a rodiče k orientaci v online prostředí. Takové zázemí by přispělo i ke snižování digitální propasti mezi žáky.

Vnitřní komunikace a organizace výuky

V rámci šetření část žáků uváděla, že výuka nebyla vždy přehledná a organizovaná – chyběla struktura, harmonogramy, a zadání byla nejednotná. Tento problém je typický pro

situace, kdy každý vyučující využívá jiný komunikační kanál či styl zadávání úkolů. Doporučuje se vytvořit školní standardy distanční výuky, které by definovaly:

- jednotný způsob zadávání úkolů (např. přes MS Teams v kartě „Zadání“),
- jednotný rozvrh a týdenní plán práce, sdílený kalendář učitelů,
- povinnost konzultačních hodin u všech předmětů nad určitou časovou dotací,
- systém rychlé zpětné vazby učitel – žák.

K vytvoření takového dokumentu je vhodné zapojit i samotné učitele prostřednictvím pracovní skupiny. Zkušenosti učitelů a jejich ochota spolupracovat jsou klíčové pro to, aby opatření nebyla vnímána jako nařízení shora, ale jako nástroj ke zlepšení vlastní práce.

Psychosociální podpora žáků

Z dotazníkového šetření jasně vyplývá, že žákům chyběl kontakt se spolužáky (84 %) i s učiteli (64 %). Tento nedostatek kontaktu se u některých dětí mohl negativně odrazit i na duševní pohodě a motivaci. Doporučuje se vytvořit preventivní psychosociální plán, jehož součástí by byly například:

- pravidelné třídnické online schůzky (i v prezenčním období),
- spolupráce s externím školním psychologem nebo krizovým intervenčním pracovníkem (i online formou),
- peer programy – spolupráce starších a mladších žáků v rámci vzájemné pomoci.

Učitelé by zároveň měli být školeni v oblasti tzv. měkkých dovedností, tedy práce s emocemi, motivací, empatií a vedením třídního kolektivu na dálku.

Hybridní výuka jako nový standard

I v běžném školním provozu může být hybridní model výuky (kombinace online a offline) velmi přínosný – například v případě dlouhodobé absence, podpory individuálních plánů nebo při doučování. Škola by mohla zřídit pilotní třídu nebo předmět, kde by tento přístup testovala – např. formou videozáznamů hodin, které by mohli absentující žáci zhlédnout zpětně, nebo pomocí digitálních učebnic a výukových modulů.

Shrnutí

Zkušenosti z distanční výuky nelze vnímat pouze jako reakci na krizovou situaci. Jejich hlubší analýza, jak ukázal tento výzkum i práce Panského, odhaluje mnoho příležitostí ke zlepšení. Pokud budou školy – včetně ZŠ Nový Knín – schopny vybrat a udržet ty pozitivní prvky, mohou tím podpořit kvalitní, flexibilní a individualizovanou výuku připravenou na výzvy 21. století.

8.3 Jak to vypadá ve škole dnes?

V současnosti prošla škola výrazným vývojem, jak po technické, tak i pedagogické stránce. V roce 2024 byla zvolena nová ředitelka, Mgr. Hana Matušítková, která přinesla nový impulz do vedení školy. Její přístup k řízení školy je moderní a orientovaný na inovace, což se projevuje jak v každodenním chodu školy, tak v dlouhodobých strategických cílech.

Zavedení systému Bakaláři

Jedním z významných kroků, který zjednodušil administrativu a zlepšil komunikaci mezi školou a rodiči, je zavedení systému Bakaláři v září 2024. Systém fungoval již dříve, ale jen jako školní matrika. Tento informační systém umožňuje snadný přístup k rozvrhu, známám, absencím a dalším důležitým informacím. Učitelé, rodiče i žáci mohou rychle a přehledně získat potřebné údaje, což výrazně přispívá k efektivnější spolupráci a transparentnosti.

Obměna pedagogického sboru

Další klíčovou změnou, která probíhá v současnosti, je obměna pedagogického sboru. Do školy přišlo mnoho mladých a talentovaných kolegů, kteří přinášejí nové nápady a moderní přístupy k výuce. Tato změna se projevuje nejen v metodách výuky, ale i v celkové atmosféře školy, která je více dynamická a otevřená novým trendům v oblasti vzdělávání. Obměna pedagogického sboru byla chválena i inspekcí, která školu navštívila v lednu 2025. Inspektoři ocenili vysokou profesionalitu nových kolegů, jejich angažovanost a schopnost přizpůsobit výuku potřebám žáků.

Technologický pokrok a nové nápady

Škola se stále více zaměřuje na využívání moderních technologií ve výuce. V současnosti škola uvažuje o zavedení interaktivních tabulí do více učeben, které by měly dále obohatit výukový proces. Tento krok by umožnil větší interaktivitu a kreativní přístup k výuce. Kromě toho jsou využívány různé online výukové nástroje a digitální pomůcky, které zlepšují motivaci žáků a podporují jejich digitální gramotnost.

Díky těmto změnám se škola posouvá vpřed a stává se moderním vzdělávacím prostředím, které odpovídá současným požadavkům a trendům ve vzdělávání. Perspektiva pro budoucnost v nastaveném trendu je příznivá, s cílem pokračovat v inovacích a zajištění kvalitního vzdělání pro všechny žáky.

Závěr

Tato diplomová práce se zaměřila především na analyzování zkušeností žáků a učitelů s distanční výukou během pandemie COVID-19, jejíž cílem bylo identifikovat silné a slabé stránky tohoto druhu vzdělávání. Výzkum, který zahrnoval dotazníkové šetření a polostrukturované rozhovory, poskytl komplexní pohled na tuto problematiku v kontextu jedné školy. Z výsledků výzkumu vyplývá, že distanční výuka byla pro většinu žáků i učitelů náročná, ale za určitých podmínek i akceptovatelná forma vzdělávání.

Teoretická část práce se zaměřila na vymezení pojmu distanční vzdělávání, jeho historický vývoj a porovnání s prezenční výukou. Důraz byl kladen na technologické možnosti, které umožnily výuku na dálku, a na psychologické dopady pandemie na žáky a učitele. Zohledněna byla také otázka vzdělávacích nerovností, které se během pandemie prohloubily. Praktická část představila Základní školu Nový Knín, kde byly k výzkumu použity dotazníky a rozhovory s učiteli a žáky. Výzkum ukázal, že distanční výuka kladla vysoké nároky na techniku, digitální dovednosti a flexibilitu pedagogů. Významnou roli sehrála spolupráce s rodiči a potřeba metodické podpory učitelů.

Pozitivními aspekty distanční výuky byly především větší flexibilita a možnost učit se vlastním tempem, což žákům umožnilo lepší organizaci času a prostor pro samostatnou práci. Mnozí respondenti také ocenili pravidelný kontakt s učiteli a přítomnost online výuky, což přispělo k udržení struktury v jejich každodenním životě během karanténních opatření. Na druhé straně však výzkum odhalil také vážné problémy, jako je nedostatečná interakce mezi žáky a učiteli, což vedlo k poklesu motivace, psychické únavě a pocitu osamělosti. Distanční výuka také přinesla výzvy v oblasti hodnocení žáků, především v praktických předmětech, kde bylo obtížné zajistit adekvátní hodnocení bez přímé interakce.

Z hlediska přínosu pro společnost může distanční výuka hrát významnou roli v zajištění kontinuity vzdělávání v krizových obdobích, kdy je osobní výuka nemožná. Kromě toho umožňuje širší přístup k vzdělávání, což je důležité pro žáky z oblastí s omezenými možnostmi školení. Možnost využívat moderní technologie také podporuje rozvoj digitálních kompetencí, které jsou dnes nepostradatelné jak ve vzdělávacím, tak v pracovním životě.

Nicméně, výzkum ukázal, že distanční výuka nemůže nahradit osobní kontakt a tradiční formy výuky, které zůstávají nenahraditelné, zejména pro rozvoj sociálních dovedností, týmové spolupráce a praktických schopností. Distanční výuka by měla být

chápána jako doplňkový nástroj, který je vhodný pro mimořádné situace, jako je pandemie nebo jiné krizové okolnosti, nikoliv jako trvalá náhrada běžného školního provozu.

Na základě těchto zjištění lze doporučit několik opatření pro efektivní využívání distanční výuky v budoucnosti. Klíčovým faktorem je zlepšení digitálních kompetencí učitelů, což by mělo být zajištěno prostřednictvím pravidelných školení a profesionálního rozvoje. Učitelé by měli být dostatečně vybaveni nejen technickými dovednostmi, ale také pedagogickými metodami, které podporují interaktivitu a zapojení žáků. Zároveň je důležité zaměřit se na posílení sociální interakce, která byla během distanční výuky často nedostatečná. Využití nástrojů pro online spolupráci a pravidelný kontakt mezi žáky a učiteli by mělo být součástí každodenní praxe.

Dalším důležitým krokem je zajištění rovného přístupu ke vzdělání pro všechny žáky, což zahrnuje nejen dostupnost technologií, ale i adekvátní technickou a psychologickou podporu. Kromě toho by měla být distanční výuka využívána především v mimořádných situacích a měla by být součástí širšího vzdělávacího systému, který neustále reaguje na měnící se potřeby žáků i učitelů.

V závěru lze konstatovat, že distanční výuka, i když má své limity, se během pandemie ukázala jako cenný nástroj pro udržení vzdělávacího procesu. V budoucnu by měla být vysoce flexibilní, technologicky podporovaná a zajišťující kvalitní vzdělání pro všechny. Výsledky této práce mohou sloužit jako východisko pro další diskuse o integraci digitálních technologií do vzdělávacího systému a pro zajištění efektivní a dostupné výuky v každých podmínkách.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

Knížní a tištěné zdroje

1. **Anderson, T.** *The Theory and Practice of Online Learning*. 2. vyd. Edmonton: AU Press, 2008. ISBN 978-1-897425-02-7.
2. **Černý, D.** *Distanční vzdělávání pro učitele*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-936-1.
3. **Deci, E. L. a Ryan, R. M.** *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum, 1985. ISBN 978-1-4899-2271-7.
4. **Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V. a Freeman, A.** *The Future of Educational Technology*. Austin, TX: The New Media Consortium, 2021.
5. **Krátký, M.** *Výroční zpráva o činnosti Základní školy Nový Knín ve školním roce 2019/2020*. Nový Knín: Základní škola Nový Knín, 2020.
6. **Mayer, R. E.** *Multimedia Learning*. 3. vyd. New York: Cambridge University Press, 2021. ISBN 978-1-316-63808-8.
7. **Průcha, J.** *Moderní pedagogika*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
8. **Průcha, J., Walterová, E. a Mareš, J.** *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
9. **Rabušicová, M.** *Vztahy rodiny a školy dnes. Hledání cest k partnerství (1. část)*. Pedagogika, 1996, s. 102–114.
10. **Reimers, F. M. a Schleicher, A.** *Schooling Disrupted, Schooling Rethought*. Paris: OECD Publishing, 2020.
11. **Ryan, R. M. a Deci, E. L.** *Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation*. American Psychologist, 2000, roč. 55, č. 1, s. 68–78.
12. **Sahlberg, P.** *Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland?* New York: Teachers College Press, 2015. ISBN 978-0-8077-5603-1.
13. **Selwyn, N.** *Education and Technology: Key Issues and Debates*. 2. vyd. London: Bloomsbury Academic, 2021. ISBN 978-1-350-16523-1.
14. **Simonson, M. et al.** *Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education*. 3. vyd. Upper Saddle River: Pearson/Merrill Prentice Hall, 2006. ISBN 0-13-119630-8.

15. Sweller, J. *Cognitive Load Theory*. Cognitive Science, 1988, roč. 12, č. 2, s. 257–285.
16. Veselá, Z. *Vývoj české školy a učitelského vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, 1992.
17. Vygotskij, L. S. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. ISBN 978-0-674-57629-0.

Internetové zdroje

Česká školní inspekce. *Distanční vzdělávání v ZŠ a SŠ – zpráva z března 2021* [online]. Praha: ČŠI, 2021 [cit. 22. 4. 2025]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/2021_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/TZ_Di_stancni-vzdelavani-v-ZS-a-SS_brezen-2021.pdf

Evropská komise. *Supporting education recovery after COVID-19* [online]. Brussels: Evropská komise, 2020 [cit. 22. 4. 2025]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/education/policies/covid-19-recovery_en

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *COVID-19 a vzdělávání* [online]. Praha: MŠMT, 2020 [cit. 22. 4. 2025]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>

OECD. *The impact of COVID-19 on education: Insights from education at a glance 2020* [online]. Paris: OECD, 2020 [cit. 22. 4. 2025]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-impact-of-covid-19-on-education-ins-and-out-of-school-174b5973/>

Stříteská, H. *Historie e-learningu v České republice* [online]. 2003 [cit. 22. 4. 2025]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/usr/jkucera/pv109/2003p/xstrites.htm>

Zormanová, L. *Distanční výuka pohledem učitelů, rodičů a žáků* [online]. 4. 11. 2021 [cit. 22. 4. 2025]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/22968/DISTANCNI-VYUKA-POHLEDEM-UCI-TELU-RODICU-A-ZAKU.html>

Český statistický úřad. *Vysoké školství po únoru 1948* [online]. [cit. 25. 4. 2025]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/docs/107508/bf2c2b5d-4286-7454-7de2-416be64fdcad/w-3314a4.pdf>

Maňák, J. *Nárys didaktiky*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 104 s. ISBN 80-210-3123-9.

Rybářová, A. *Školní potřeby pro prvňáčka: Kolik stojí? A na co nezapomenout?* [online]. Praha: Marianne.cz, 22. 8. 2023 [cit. 26. 4. 2025]. Dostupné z: <https://www.marianne.cz/rodina-deti/skolni-potreby-pro-prvnacka-kolik-stoji-na-co>

nezapomenout

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. *Rámeček digitálních kompetencí učitele* [online]. Praha: MŠMT, [cit. 26. 4. 2025]. Dostupné z: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/ramecek-digitalnich-kompetenci-ucitele>

Panský, M. *Distanční výuka přírodopisu během mimořádných opatření na 2. stupni základní školy* [online]. Praha, 2020. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. [cit. 26. 4. 2025]. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/125673/120385351.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Seznam grafů a tabulek

Graf č. 1	36
Graf č. 2	37
Graf č. 3.....	37
Graf č. 4	38
Graf č. 5	39
Graf č. 6	40
Graf č. 7	40
Graf č. 8	41
Graf č. 9	42
Graf č. 10	42
Graf č. 11.....	43
Graf č. 12	44
Graf č. 13	44
Graf č. 14	45
Tabulka č. 1	53
Tabulka č. 2	54

Přílohy

1. Příloha č. 1 Dotazník

1. Jak ses cítil/a, když jsi se učil/a online?

(Možné více odpovědí)

- Líbila se mi a byla zábavná
- Byla zábavná
- Byla těžká
- Nebavila mě

2. Jak často probíhala online výuka?

(Vyber jednu možnost)

- Každý den
- 3–4 dny v týdnu
- 1–2 dny v týdnu
- Vůbec se nevyučovalo

3. Jakým způsobem probíhaly online hodiny?

(Vyber jednu možnost)

- Pravidelně, jako v klasické škole
- Nepravidelně, častěji samostatná práce
- Pouze přednášky bez možnosti interakce
- Pouze samostatná práce

4. Jak ses připojoval/a k hodinám během online výuky?

(Vyber jednu možnost)

- MS Teams
- Zoom
- Google Meet
- Nepřipojoval jsem se

5. Měl/a jsi problémy s technikou během online výuky?

(Možné více odpovědí)

- Neměl/a jsem problémy
- Problémy s internetem
- Problémy s počítačem nebo tabletem

6. Měl/a jsi dostatečné vybavení pro online výuku?

(Možné více odpovědí)

- Vlastní počítač/tablet a internet
- Měl/a jsem problém s internetem nebo počítačem
- Škola mi poskytla vybavení

7. Jak ti vyhovovalo tempo online výuky?

(Vyber jednu možnost)

- Bylo optimální
- Příliš rychlé
- Příliš pomalé

8. Měl/a jsi dostatek času na plnění úkolů během online výuky?

(Vyber jednu možnost)

- Ano, měl/a jsem dost času
- Měl/a jsem málo času
- Měl/a jsem velmi málo času

9. Co ti na online výuce chybělo?

(Možné více odpovědí)

- Kamarádi a spolužáci
- Učitelé, kteří by byli přímo u mě
- Možnost se ptát na nejasnosti během hodin
- Účast na školních aktivitách a projektech

10. Jak často jsi měl/a kontakt se spolužáky během online výuky?

(Vyber jednu možnost)

- Každý den
- 3–4 dny v týdnu
- 1–2 dny v týdnu

11. Jak ti vyhovovalo hodnocení úkolů během online výuky?

(Vyber jednu možnost)

- Úkoly byly hodnoceny a byla poskytována zpětná vazba
- Hodnocení jen na základě poslaných prezentací
- Hodnocení pomocí e-mailu
- Hodnocení vůbec neprobíhalo

12. Jak hodnotíš celkově svou zkušenost s online výukou během pandemie?

(Vyber jednu možnost)

- Pozitivně
- Neutrálně
- Negativně

13. Chtěl/a bys se dál učit online, nebo raději chodit do školy?

(Vyber jednu možnost)

- Raději chodit do školy
- Rád/a bych se učil/a online
- Záleželo by na předmětu

14. Pokud by se výuka někdy opět stala online, co bys rád/a změnil/a?

(Možné více odpovědí)

- Více interakce s učiteli
- Více kontaktu se spolužáky
- Lepší technické vybavení
- Jasnější organizace hodin a úkolů

2. Příloha č. 2 Otázky k polostrukturovanému rozhovoru

Pro učitele:

Úvodní otázka

Jak se na distanční výuku díváte dnes, s několikaletým odstupem? Můžete se k tomu vrátit a zhodnotit, co se vám během té doby podařilo a co bylo pro vás nejtěžší?

Tematický okruh 1: První reakce a přechod na distanční výuku

1. Jak jste osobně vnímali náhlý přechod na distanční výuku během pandemie?

- Co pro vás bylo nejtěžší na začátku?
- Dostali jste jako učitelé nějakou podporu?
- Jak se vám dařilo organizovat výuku v prvních týdnech?

Tematický okruh 2: Technické zázemí a podmínky pro výuku

2. Jaké technické podmínky jste měli vy a vaši žáci pro distanční výuku?

- Jakou platformu jste využívali?
- Měli všichni žáci přístup k zařízení a internetu?
- Poskytovala škola techniku těm, kteří ji neměli?

Tematický okruh 3: Organizace a průběh výuky

3. Jak často a v jakém rozsahu distanční výuka probíhala?

- Kolik hodin denně/týdně jste odučili?
- Docházelo někdy k výpadkům výuky?
- Byli žáci aktivní, nebo bylo potřeba je motivovat?

Tematický okruh 4: Podpora žáků a rodin

4. Jak spolupracovali rodiče a jaká byla komunikace s žáky?

- Jak jste předávali úkoly a informace?
- Pomáhali rodiče svým dětem?
- Jak se vám dařilo udržovat kontakt s méně aktivními žáky?

Tematický okruh 5: Výuka a hodnocení

5. Jak jste zvládali vysvětlování nového učiva a hodnocení?

- Co bylo nejtěžší na distanční výuce učiva?
- Změnil se způsob hodnocení?
- Byl čas na individuální podporu?

Tematický okruh 6: Psychická stránka a motivace

6. Jak jste vnímali motivaci žáků a vlastní psychickou pohodu během distanční výuky?

- Bylo těžké udržet pozornost dětí?
- Pociťovali jste vyhoření nebo frustraci?
- Jak distanční výuku zvládali starší vs. mladší žáci?

Tematický okruh 7: Reflexe a možnosti do budoucna

7. Co by podle vás mohlo z distanční výuky fungovat i v běžném režimu školy?

- Mělo by podle vás distanční vzdělávání prostor i mimo pandemii?
- Vidíte výhody např. při suplování, nemoci žáka nebo individuálním přístupem?
- Co by se muselo změnit, aby to dobře fungovalo?

Závěr rozhovoru

8. Je něco, co byste chtěl/a dodat k tématu distanční výuky, co jsme ještě nezmínili?

Pro žáky:

Tematický okruh 1: Začátek distanční výuky

1. Pamatuješ si, jak jsi vnímal/a, když začala distanční výuka?

- Byl to pro tebe šok, nebo sis zvykl/a rychle?
- Věděl/a jsi hned, jak to bude probíhat?
- Těšil/a ses, že nebude škola, nebo spíš ne?

Tematický okruh 2: Technické zázemí a vybavení

2. Jak jsi měl/a doma zajištěné připojení k výuce?

- Měl/a jsi vlastní počítač nebo jste se doma střídali?
- Bylo všechno v pohodě, nebo jsi měl/a technické problémy?
- Pomohla ti škola s vybavením, když bylo potřeba?

Tematický okruh 3: Organizace výuky

3. Jak často jste měli online hodiny a jak to vypadalo?

- Byly každý den? Kolik hodin asi?
- Učitelé vysvětlovali látku, nebo jste spíš dostávali úkoly?
- Byly předměty, které jste online vůbec neměli?

Tematický okruh 4: Učení, úkoly a hodnocení

4. Jak se ti během distanční výuky učilo a jak ses zvládal/a připravovat?

- Měl/a jsi na úkoly dost času?
- Rozuměl/a jsi nové látce, nebo jsi potřeboval/a pomoc?
- Jak tě učitelé hodnotili – bylo to spravedlivé?

Tematický okruh 5: Komunikace a podpora

5. Měl/a jsi možnost se na něco zeptat nebo si o něčem s učitelem popovídat?

- Reagovali rychle? Mohl/a jsi jim kdykoli napsat?
- Měl/a jsi někdy individuální konzultaci?

Tematický okruh 6: Psychická pohoda a kamarádi

6. Jak ses cítil/a po psychické stránce během distanční výuky?

- Chyběli ti kamarádi?

- Cítil/a ses osaměle nebo spíš v pohodě?
- Co ti nejvíc chybělo?

Tematický okruh 7: Shrnutí zkušenosti a budoucnost

7. Myslíš si, že by se distanční výuka mohla používat i v budoucnu?
- V jakých případech by to podle tebe bylo dobré?